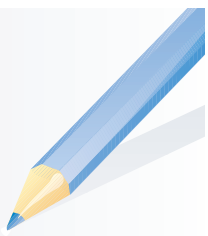

Tietoaiika

4/2001

Kuluttamalla eroon taantumasta

Talouden suhdanteiden heiketessä kuluttajan tilanne on alkanut taas kiinnostaa. Suomessakin pitkään jatkunut vientivetoinen kasvu on sysännyt kotimaista kuluttajaa aina vain pienempään rooliin talouden näkymien kannalta.

Jo Adam Smith oivalsi, että kaikki taloudellinen toimeliaisuus tähtää viime kädessä kuluttamiseen. Tämä totuus alkoi jossain määrin hämärtyä 1990-luvun päättymättömältä näyttäneessä kasvuhuomassa. Yritysten rakennejärjestelyt toivat tuotantoon uusia jalostusportaita. Yritysten kasvava sisäinen kauppavaihto vauhditti osaltaan bkt:n kasvua. Uusia tuotteita ja palveluita kehitettiin uuden teknologian avulla ilman, että kysyttiin kuluttajan mielipidettä.

Suomalaista kuluttajaa on syyllistetty milloin mistäkin. Kekkonen presidenttikaudella korostettiin säästämistä ja investointeja sekä kulutuksesta pidättäytymistä vaurastumisen lähteenä. Tämän jälkeen kuluttajia on pyydetty maltillisuuteen vetoamalla rakenteellisiin vaihtotasealijäämiin, kansantalouden tai valtiontalouden ylivelkaantumiseen, ympäristönäkökohtiin jne. Nyt vakuutellaan, että kulutuksesta pitää tinkiä, jotta kyetään keräämään reservejä väestön ikääntymisen tuomiin haasteisiin.

Huonoihin aikoihin pitää tietenkin varautua. Kulutuksesta tinkiminen on viime vuosina tuottanut myös näkyviä tuloksia. Vaihtotase ja valtiontalouden rahoitus on saatu käännettyä vahvaan ylijäämään. Yritysten kannattavuus ja kilpailukyky ovat kansainvälistä huippua ja myös talouden kasvu on jo pitkään ollut huippulukemissa. Keskivertokuluttaja saa silti edelleen odottaa vaurastumistaan.

Äskettäin julkaistussa sveitsiläisessä kilpailukykytutkimuksessa hämmästeltiin sitä, että bkt per capita ei Suomessa ole alkuunkaan sillä tasolla, mitä yritysten ja kansantalouden kilpailukyky edellyttäisi. Vielä suurempi jälkeenjääneisyys on kotitalouksien kulutusmahdollisuuksissa. Yksityinen kulutus asukasta kohden on Suomessa runsaan kymmenesosan alhaisempi kuin EU-maissa keskimäärin.

Kulutumahdollisuuksiensa suhteen suomalainen kuluttaja painii samassa sarjassa kreikkalaisten ja espanjalaisten kanssa. Myös esimerkiksi asumisen laadun nostamisessa Suomi on pari vuosikymmentä jäljessä muiden pohjoismaiden tasosta.

Kekkonen presidenttikauden jälkeenkin yksityisen kulutuksen bkt-osuus on

jatkuvasti alentunut. Vuonna 2000 tuo osuus putosi 49 prosenttiin, mikä on kymmenisen prosenttiyksikköä alhaisempi kuin EU-maissa keskimäärin. Osaltaan tämä tietenkin heijastaa myös pienen maan aktiivista globalisoitumista ja osallistumista kansainväliseen työnjakoon.

Kyse on myös pienen maan roolista kansainvälisessä työnjaossa. Suomen vientivetoinen kasvustrategia oli hyvin perusteltu 1990-luvun alussa ulkomaisen velkaantumisen pysäyttämiseksi. Jo jonkin aikaa Suomen kauppaa- ja vaihtotasealijäämät ovat kuitenkin olleet korkeita kansainvälisestikin verrattuna. Pieneltä maalta tämä onnistuu, mutta suuremmalta maalta näin itsekäs käyttäytyminen kansainvälisessä työnjaossa voisi herättää paheksuntaa.

Kotitalouksien kulutusmenot ovat 1990-luvun puolivälistä alkaen kasvaneet keskimäärin 3,5–4 prosentin vuosivauhdilla. Sinänsä kelvollisia kasvulukuja, mutta pitkän laman patoamiin kulutustarpeisiin nähden kasvu on kuitenkin ollut maltillista. Lamaa edeltänyt yksityisen kulutuksen määrätaso saavutettiin vasta 1990-luvun lopulla.

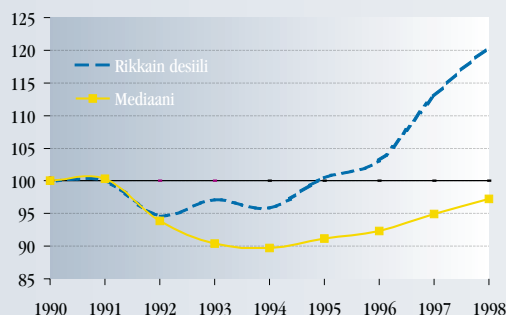
Syyt malttiin löytyvät tulopuolelta. Tällaisenkin kulutusvauhdin ylläpitäminen on edellyttänyt kotitalouksien selvää lisävelkaantumista kolmena viime vuotena. Tuoreimmatkin kansainväliset vertailut viittaavat siihen, että Suomen palkkataso jää edelleen jonkin verran EU-maiden keskimäärää alhaisemmaksi. Korkea verotus ja korkea hintatasomme syövät kohtuuttomasti palkan ostovoimaa.

Myös tuloerojen kasvu selittää kehitystä; käytettävissä olevat tulot ovat viime vuosina kasvaneet merkittävästi vain suurituloisimmalla kymmeneksellä kotitalouksista. Kaikki muut – 90 prosenttia kotitalouksista – jäivät miinuksille suurimmaksi osaksi 1990-lukua. Suurituloisten kulutusalttius on tunnetusti alhainen.

Viime vuonna kotitalouksien käytettävissä olevat tulot supistuivat hieman reaalisesti, vaikka taloudessa elettiinkin voimakasta

nousuvuotta. Tänä vuonna palkankorotukset ja verohelpotukset lisäävät ostovoimaa. Kulutuskyvyn tukemista voi nyt pitkältä aikaa perustella myös suhdannepoliittisilla syillä. Suomalaisen kuluttajan aseman kohentaminen edellyttäisi ehdottomasti myös pitkäjänteisempää asenteiden muuttamista ja sen selvittämistä, mitä taloudessamme todella rakenteellisesti on tapahtumassa.

Tulonjaon muutokset 1990-luvulla
Kotitalouksien käytettävissä olevat rahatulot reaalisena, 1990=100

RELANDER

Tietoaika

s. 6–7

"Eläkemenojen ja hoivapalvelumenojen yhteenlaskettu osuus bruttokansantuotteesta nousee keskimäärin 0,15 prosenttiyksikköä vuodessa. Vuonna 2030 näihin menoihin riittää ohuempi osuus kansakunnan tuloista kuin syvimmän laman aikana. Kansalaisten kannattaa kauhistella kansantalouden huonoa hoitoa paljon enemmän kuin suurten ikäluokkien vanhuusmenoja."

3 KULUTTAMALLA EROON TAANTUMASTA

4 KANSAINVÄLINEN KATSAUS

Ruotsi kärjessä EU-maiden tiede ja teknologia -vertailussa. Ehdokasmaiden alueet kaukana EU:n bkt-keskiarvosta. Euroalueen ulkokaupan alijäämä tammikuussa 7,4 miljardia. Yli 8 km:n vuoria 14.

6 HOIVAPALVELUMENOTKAAN EIVÄT RÄJÄHDÄ

8 KASVUA PIENEMMILLÄ INVESTOINNEILLA

10 KESTÄVÄN KEHITYKSEN TUKI RY?

14 KUNTIEN URAKKAKILPAILUIHIN AVOIMUUTTA

18 KOTIMAAN KATSAUS

- Maakuntiemme korkeimmat kohdat Kinttumäeltä Haltille
- Kuluttaja luottaa edelleen omaan talouteensa
- Kuntatalous kehittyi suotuisasti
- Suomen hiilidioksidipäästöt jo Kioton tavoitteessa
- Teollisuustuotanto kasvoi helmikuussa 7,1 %
- Toimitilarakentaminen vilkastui viime vuonna
- Palkkasumma kasvoi viime vuonna 6,6 %
- Teollisuusyritysten liikevaihto kasvoi viime vuonna 13 %
- Työllisiä lisää 53 000
- Kulttuurirytyssä yhä useampi
- Inflaatio helmikuussa 3,1 %
- Tuontihinnat laskivat helmikuussa
- Majoitusliikkeissä vilkasta tammikuussa
- Tieliikenteessä kuoli helmikuussa 29 ihmistä

28–30 TILASTO-OPISTO

Minne nuolet osoittavat?
Malthus – aikaansa edellä?
Tiedonkeruumenetelmä vaikuttaa haastatteluvastauksiin

Tietoaika

www.tilastokeskus.fi/tietoaika
PL 3A,00022 TILASTOKESKUS
Työpajakatu 13, HELSINKI 58 (käynti)
Sähköposti (Internet):
tiedatus.tilastokeskus@tilastokeskus.fi
henkilöt: etu.sukunimi@tilastokeskus.fi
faksi (09) 1734 2354
p. (09) 17341

Päätoimittaja:

Jussi Melkas,
p. 1734 3200

Toimitussihteerit

Jouni Kotkavuori,
p. 1734 2269
Mikko Erjos,
p. 1734 2236

Työryhmä:

Mikko Mäkinen
(informaattikko),
Hiikka Lehikoinen (taitto),
Irene Matis (ulkoasu),

Tilaukset:

p. (09) 1734 2011
f. (09) 1734 2500
myynti.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

Irtonumero: 39 mk,
vuositilaus 12 numeroa
vuodessa: 410 mk,
kestotilaus: 350 mk

Painopaikka:

Edita Oy

Kokonaistuotanto muutos vuotta aiemmasta, %

Teollisuustuotanto muutos vuotta aiemmasta, %

Työllisyys muutos vuotta aiemmasta, %

Työttömyys aste, %

Inflaatio muutos vuotta aiemmasta, %

Kuluttajabarometri luottamusluku

Tuontihinnat muutos vuotta aiemmasta, %

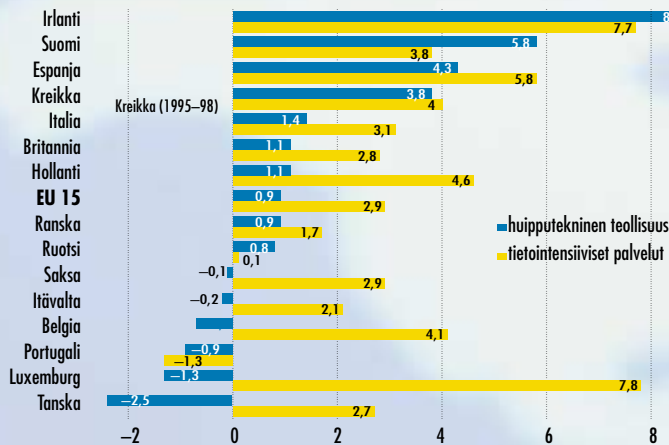

Ruotsi kärjessä EU-maiden tiede ja teknologia -vertailussa

RUOTSI sijoittuu kärkeen, kun EU-maita verrataan tutkimus- ja kehitysmenojen bruttokansantuoteosuudella, huipputeknisen

vuonna 1998 Ruotsissa 3,8 prosenttia. Suomessa se oli 2,9 ja Saksassa 2,3 prosenttia. EU:n keskiarvo oli 1,9 prosenttia.

Työllisyyden kasvu huipputeknisessä teollisuudessa ja tietointensiivisissä palveluissa EU-maissa 1995–99 % keskimäärin vuodessa

Lähde: Statistics on Science and Technology in Europe. Eurostat

teollisuuden ja tietointensiivisten palvelujen työllisyysosuudella sekä korkeasti koulutettujen tietoammattilaisten työvoimaosuudella. Myös Suomi on näissä asioissa aivan EU-kärkeä.

Tutkimus- ja kehitysmenojen osuus bruttokansantuotteesta oli

Huipputeknisen teollisuuden työllisten osuus koko teollisuuden työllisistä oli vuonna 1999 Saksassa 46 prosenttia, Ruotsissa 44 ja Britanniassa 43 prosenttia. Suomessa tämä osuus oli 36 prosenttia eli hieman alle EU:n keskiarvon (38 %).

Tietointensiivisten palvelujen työllisten osuus koko palvelualan työllisistä oli vuonna 1999 Ruotsissa 63 prosenttia, Tanskassa 60 ja Suomessa 57 prosenttia. EU:n keskiarvo oli 48 prosenttia.

Huipputeknisen teollisuuden ja tietointensiivisten palvelujen työllisyys lisääntyi 90-luvun loppupuoliskolla eniten Irlannissa (8–9 % keskimäärin vuodessa), Espanjassa (4–6 %) ja Suomessa (4–6 %). Tietointensiivisten palvelujen työllisyyden kasvussa Irlannin tasolle yltyi Luxemburg (kuvio).

Korkeasti koulutettujen tietoammattilaisten osuus työvoimasta oli vuonna 1999 Ruotsissa 21 prosenttia, Belgiassa 19,5 ja Tanskassa 18,5 prosenttia. Suomessa osuus oli 18 prosenttia, kun EU:n keskiarvo oli 13,5 prosenttia. Korkeasti koulutetuilla tietoammattilaisilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat suorittaneet korkeakoulututkinnon ja jotka työskentelevät tiede- ja teknologia-ammateissa.

Lähde: Eurostat news release 33/2001

Ehdokasmaiden alueet kaukana EU:n bkt-keskiarvosta

EU:hun pyrkivien Keski-Euroopan maiden alueista vain Tšekin Praha ylitti vuonna 1998 EU:n keskiarvon (+15 %), kun alueita tarkastellaan ostovoimakorjatun asukasta kohti lasketun bruttokansantuotteen mukaan. Slovakiassa Bratislava oli EU-alueiden keskitasoa, mutta muut 51 aluetta jäivät alle 75 prosenttiin EU:n keskiarvosta.

Pienimmät bkt:t olivat erällä Bulgarian ja Romanian alueilla, joilla ne jäivät 22–26 prosenttiin EU:n keskiarvosta.

Vertailussa ovat mukana Bulgaria, Latvia, Liettua, Puola, Romania, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari ja Viro. Vertailut alueet vastaavat EU:n NUTS 2 -luokitusta.

Latvia, Liettua, Slovenia ja Viro muodostavat kukin kokonaisen alueen. Slovenian bkt asukasta kohti oli 69 prosenttia EU:n keskiarvosta, Viron 37 prosenttia, Liettua 31 ja Latvian 28 prosenttia.

Lähde: Eurostat news release 31/2001

Kansainvälinen katsaus

		USA	Japani	Itävalta	Belgia	Tanska	Suomi	Ranska	Saksa	Kreikka	Irlanti
Väkiluku (tuhansia)	2000	272750*	126178*	8109	10251	5339	5176	59373	82214	10558	3802
BKT (Mrd.US \$)	2000	9926,6	4627,9	189,6	227,8	161,2	119,7	1294,1	1880,4	112,2	94,2
BKT/as ostovoimakorjattu OECD=100	2000	151	107	109	110	119	102	97	105	67	119
BKT:n vuosimuutos-%	q3/00	3,4*	0,5	1,9	3,2	2,7	5,5*	2,8*	2,6*	3,4*	9,8*
Teollisuustuotanto, vuosimuutos-%	tammik.	1,2*	1,6	3,2*	6,9*	2,2	6,6	2,9	8,4	-8,7*	20,0*
Työttömyysaste,%	tammik.	4,2*	4,9	3,7	6,8	4,7*	9,4	8,7	7,8	..	3,8
Inflaatio, vuosimuutos-%	helmik.	3,4	0,1*	2,7	2,3	2,4	3,1	1,4	2,6	3,5	5,3
Vähittäiskaupan myynti, vuosim. %	jouluk.	5,8*	-1,1	2,4	6,8*	-1,1	6,1	-1,4	0,5	2,5*	10,0*
Osakkeiden hinnat, vuosimuutos-%	helmik.	6,9	-18,4*	1,5	-3,8*	17,0*	-41,5	-7,6	-19,5	-33,3*	16,3*

Lähde: OECD Main Economic Indicators ja Key Economic Indicators, Eurostat Statistics in Focus. Population and social conditions, Viro ja Venäjä (tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia muiden kanssa): Tilastokeskuksen IBS-palvelu

Inflaatioluvut perustuvat kansallisiin kuluttajahintaindeksihin, joten ne voivat poiketa Eurostatin yhdenmukaistetusta kuluttajahintaindeksistä.

Euroalueen ulkokaupan alijäämä tammikuussa 7,4 miljardia

EUROALUEEN ulkomaankauppa oli tammikuun ennakkotietojen mukaan 7,4 miljardia euroa alijäämäinen. Vuoden 2000 tammikuussa alijäämä oli 5,0 miljardia.

Joulukuun tarkistettujen tietojen mukaan euroalueen ulkomaankauppa oli 0,2 miljardia euroa ylijäämäinen. Vuoden 1999 joulukuussa ylijäämä oli 3,2 miljardia.

Vuonna 2000 ylijäämä oli 12,6 miljardia euroa ja vuotta aiemmin 51,2 miljardia euroa.

Tämän vuoden alusta euroalueeseen kuuluu 12 maata, kun Kreikka liittyi mukaan.

Lähde: Eurostat news release 35/2001

Maailma Yli 8 km:n vuoria 14

VUORI määritellään ympäristöönsä korkeammaksi ja siitä selvästi erottuvaksi kohoumaksi. Syntyvän perusteella voidaan erottaa poimuvuoria, lohkovuoria eli horsteja, tuliperäisiä vuoria sekä eroosio- ja jäännösvuoria. Poimuvuoret ja horstit ovat tektonisia, poimuttumisten ja siirrostien synnyttämiä, vuoria. Kaikki korkeimmat vuoret ovat nuorten poimuvuoristojen huippuja.

Toisiinsa liittyvät vuoret ja vuorijonot muodostavat vuoristoja, jotka erottuvat ympäristöstään selvin rintein. Korkeimmat nykyisistä vuorijonoista ovat syntyneet tertiäärikaudella alppilaisen poimutuksen yhteydessä. Näitä ovat Alpit, Himalaja ja Kordillieerit.

Maailman korkeimmat vuorihuiput, joista 14 kohoaa yli 8 000 metrin, sijaitsevat Aasiassa. Näistä yksitoista, muun muassa

maailman korkein vuori Mount Everest (8 850 m), on Himalajan vuoristossa ja kolme, joukossa maailman toiseksi korkein vuori, Godwin Austen eli K2 (8 611 m), Karakoramin vuoristossa. Muita huomattavia vuoristoja Aasiassa ovat Kunlun, Pamir, Hindukuš, Tienšan ja Altai.

Euroopassa korkeimmat vuoret kohoavat yli 4 000 metrin. Ne kaikki, korkeimpana Mont Blanc (4 807 m), ovat Alppien huippuja. Muita tunnettuja vuoristoja maanosassamme ovat Pyreneet, Karpaatit, Apenniinit ja Skandit, joilla kohoaa Pohjoismaiden korkein vuori Galdhøpiggen (2 469 m) Norjassa. Euroopan ja Aasian rajalla kohoavat Kaukasusvuoret, joiden korkein huippu Gora Elbrus (5 642 m) ylittää 835 metrillä Mont Blancin.

Afrikasta laaja-alaiset vuoristot puuttuvat, laajimpia ovat Atlasvuoret, Lohikäärmevuoret ja Etiopian vuoristot. Afrikan korkeimmat vuorihuiput ylittävät 5 000 metriä, näistä korkeimpana Kilimanjaron Kibo (5 895 m) ja Mount Kenya (5 199 m). Maantieteellisesti Afrikkaan kuuluu myös Kanariansaarten korkein vuori Pico de Teide (3 718 m) Teneriffalla.

Amerikkaa halkoo maailman pisin vuoristosysteemi Kordillieerit. Noin 17 000 kilometrin

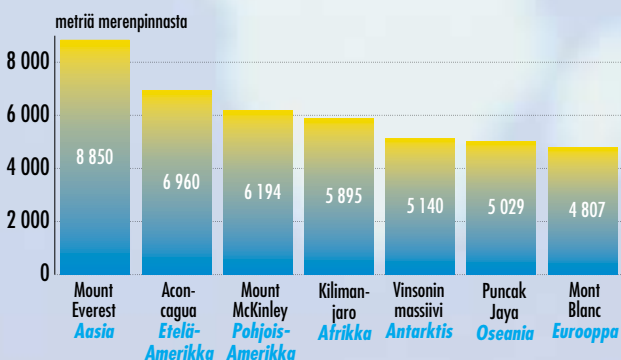
matkan se ulottuu Alaskasta Etelä-Amerikan eteläkärkeen Tullimaahan. Kordillieerien päävuoristo Etelä-Amerikassa ovat Andit, jonka korkein huippu on Cerro Aconcagua (6 960 m). Pohjois-Amerikassa Kordillieerit jakautuu useammaksi päävuoristoksi, joista korkeimmat ovat Alaskavuoristo (Mount McKinley 6 194 m), Saint Eliasin vuoret (Mount Logan 6 050 m) Alaskan ja Kanadan rajalla, Meksikon Sierra Madre (Pico de Orizaba eli Citlaltépetl 5 656 m), Sierra Nevada (Mount Whitney 4 418 m) ja Kalliovuoret (Mount Elbert 4 399 m).

Oseaniassa korkeimmat vuoret kohoavat Uuden-Guinean saarella, korkeimpana Puncak Jaya (5 029 m). Yli 4 000 metrin pääsevät täällä myös Havaijisaarten tulivuoret Mauna Kea (4 205 m) ja Mauna Loa (4 169 m). Uuden-Seelannin korkein vuori on Mount Cook (3 764 m) ja Australian Mount Kosciusko (2 228 m). – Antarktiksien korkein huippu on Vinsonnin massiivi (5 140 m).

Kai Enkama

Lähde: Maailma numeroina. (<http://tilastokeskus.fi/tk/tp/maailmanumeroina/maailmanumeroina.html>)
(Suomen korkeimmat vuoret maakunnittain sivulla 18)

Maanosien korkeimmat vuoret

57778	15923	4494	10007	39475	8871	7185	59720	377030	145943*	1436	2000
1063,1	367,4	162,7	103,7	557,0	229,2	240,3	1421,1	7839,3	184,6*	5,1*	2000
101	115	123	72	81	101	126	100	99	34*	33*	2000
2,5	3,4*	1,0	3,4	3,7*	3,6	3,4	2,5*	3,3	7,9	7,0	q3/00
3,8	7,7*	-0,6*	5,6*	1,2	10,7*	6,9*	0,5*	4,7*	5,3	2,7*	tammik.
10,1*	2,8*	3,5*	4,4	13,7	5,4	2,6*	5,4*	8,0	9,6	13,9*	tammik.
3,0	4,5	3,6	4,7	3,8	1,5	0,8	2,7	2,7	20,7*	6,1	helmik.
4,2*	2,4*	-0,5*	7,4	-0,5*	4,2*	-2,9*	5,8*	1,2*	7,3*	15,0*	jouluk.
-7,1	-5,1	1,2	-17,7	-13,4	-12,2*	10,2*	-8,3	..	..	..	helmik.
Italia	Alankomaat	Norja	Portugali	Espanja	Ruotsi	Sveitsi	Britannia	EU yhteensä	Venäjä	Viro	

*Poikkeukset: Väkiluku: USA, Japani ja Venäjä 1999 BKT: Venäjä ja Viro 1999 BKT/as: Venäjä ja Viro 1996 BKT (vuosimuutos): USA, Suomi, Ranska, Saksa, Alankomaat, Espanja ja Britannia 00q4; Kreikka ja Irlanti 1999 Teollisuustuotanto (vuosimuutos): USA ja Viro 0201; Belgia, Irlanti, Alankomaat, Norja, Portugali, Ruotsi, Britannia ja EU-yht. 0012; Itävalta ja Kreikka 0011; Sveitsi 00q3 Työttömyysaste: USA 0201; Tanska ja Alankomaat 0012; Britannia 0011; Italia 0010; Norja ja Viro 00q4; Sveitsi 00q2 Inflaatio: Japani ja Venäjä 0101 Vähittäiskaupan myynti (=volyymi): Britannia 0102; Alankomaat, Norja, Venäjä ja Viro 0101; Belgia, Irlanti, Espanja, Ruotsi ja Sveitsi 0011; USA, Kreikka ja EU-yht. 0010; Italia 9812 Osakkeet: Irlanti ja Sveitsi 0101; Japani, Belgia, Tanska, Kreikka ja Ruotsi 0012

Hoivapalvelumenotkaan eivät räjähdä

Hoivapalveluihin kulutettiin toisessa vuonna kymmenesosa kansakunnan tuloista. Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen tuotos oli kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan 72 miljardia markkaa. Sen suhde markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen oli 10,0 prosenttia.

Jos työn tuottavuus ei hoivapalveluissa lainkaan kohoaa, niin kolmen vuosikymmenen kuluttua niihin tarvitaan väestömuutosten takia melkein 400 000 työllistä, eli 30 prosenttia, nykyistä enemmän. Juuri kasvavien työvoimakustannusten takia hoivapalvelujen reaali hinnat enemmän kuin puolitoistakertaistuvat vuoteen 2030 mennessä. Näin käy, vaikka terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluihin hankittujen elintarvikkeiden ja muiden tavaramuutosten hinnat nousisivat tulevaisuudessa keskimääräistä hitaammin. Hoivapalvelujen kallistuminen on nähtävissä kuviossa I hoivamenoja asukasta kohti vuosina 2030 ja 1999 kuvaavien käyrien suhteena.

Hoivapalvelujen tilastoidut hinnat ovat siis nousseet nopeasti, koska tällaisten palvelujen laadun parantumista ei vielä osata ottaa huomioon edes kansantalouden tilinpidossa. Kansantalouden tilinpidon mukaan niiden hinnat ovat vuodesta 1975 vuoteen 1999 kohonneet vuosittain keskimäärin 1,3 prosenttia enemmän kuin yksityisen kulutuksen hinnat, jotka tällä ajanjaksolla ovat nousseet yhtä nopeasti kuin markkinahintaisen bruttokansantuotteen hinnat. Kun hoivapalvelujen kallistuminen otetaan huomioon, saadaan tulokseksi reaaliset hoivapalvelumenot sekä yksityiseen kulutukseen että markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen nähden.

Väestön ikääntyminen lisää hoivapalvelujen kysyntää kolmanneksella

Hoivapalvelujen kysynnän kehitystä arvioitiin Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen raportissa¹ Tilastokeskuksen

Suomalaisia on peloteltu niin eläke- kuin hoivamenopommeilla. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimuspäällikkö Pekka Parkkinen osoittaa, että kummatkin pommit puretaan vaatimattomallakin talouskasvulla. Mikäli kansakunnan reaali tulot kasvavat edes prosentilla vuodessa, hoivapalvelumenot ovat rahoitettavissa. Niiden osuus bkt:sta ei nouse pessimistisessäkin laskelmassa lähivuosikymmeninä edes sille tasolle, millä ne kävivät laman pohjalla.

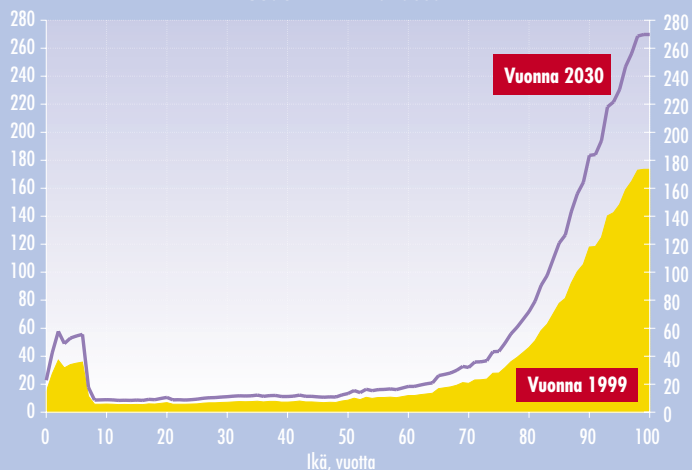
väestöennusteen (1998) sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen elin vaiheittaisten käyttötilastojen avulla. Jos tämä väestöennuste toteutuisi eikä hoivapalvelujen elin vaiheittainen käyttö lainkaan muuttuisi, niin näiden palvelujen kysynnän määrä lisääntyisi väestösyistä 30 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Lähivuosikymmeninä Suomessa nimittäin elää huomattavasti nykyistä enemmän hoivapalveluja runsaasti käyttävää ikääntynyttä väkeä. Esimerkiksi satavuotias tarvitsee kuvion I mukaan saman verran hoivaa kuin viisi päivähoitoikäistä lasta tai 30 peruskoululaista.

Kolmessa vuosikymmenessä hoivapalvelujen kysynnän määrä kasvaisi vain 15 prosenttia, mikäli varttuneen väen hoivatarve myöhentyisi samalla vauhdilla, jolla elin aika lisääntyy. Mainitun väestöennusteen mukaan elin aika pitelee vuodella jokaisen vuosikymmenen

aikana, jolloin tässä vaihtoehdossa varttuneen väen hoivapalvelujen kysynnän on otaksuttu myöhentyvän samalla vauhdilla. Näin esimerkiksi 80-vuotiaat käyttävät Myöhennysvaihtoehdossa vuonna 2030 yhtä vähän terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluja kuin nyt käyttävät 77-vuotiaat. Kuitenkin tässäkin vaihtoehdossa näiden palvelujen reaali hinnat yli puolitoistakertaistuvat tarkastelujaksolla kaikissa ikäryhmissä.

Jos 30 vuoden keskimääräinen talouskasvu jäisi tulevaisuudessa vain prosenttiin vuodessa eli pienemmäksi kuin koskaan 140-vuotisen tutkitun taloushistorian aikana, niin silloin hoivapalvelumenojen kansantuoteosuus kohoaisi 11,6 prosenttiin vuonna 2030. Tässä Pessimistisessäkin vaihtoehdossa on oletettu, että hoivapalvelujen henkilökunta lisääntyy lähes sadallatuhannella. Henkilökunnan työvoimakustannukset kohoavat tässäkin vaihtoehdossa yhtä nopeasti kuin muilla aloilla.

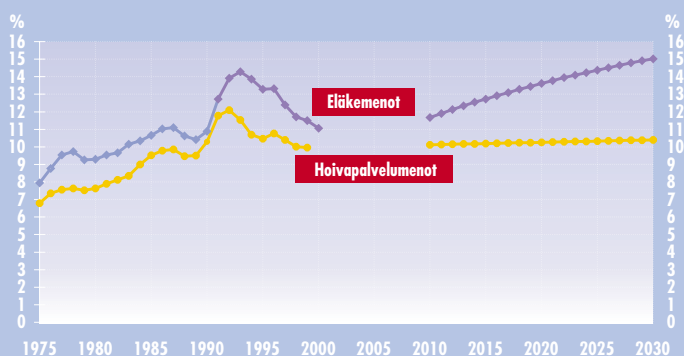
Kuvio 1. Reaaliset hoivapalvelumenot asukasta kohti iän mukaan vuosina 1999 ja 2030, tuhatta markkaa vuoden 1999 rahassa

Kuvio 2. Hoivapalvelumenojen osuus bkt:sta vuodesta 1975 ja sen kehitys vuoteen 2030 eri vaihtoehdoissa, prosenttia

Kuvio 3. Hoivapalvelumenojen ja eläkemenojen osuus markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta vuosina 1975–2030, prosenttia

Parin prosentin talouskasvu vuodessa riittää

Muissa vaihtoehdoissa eli Perusvaihtoehdossa ja Myöhennysvaihtoehdossa markkinahintaisen bruttokansantuotteen määrän ja työn tuottavuuden on oletettu kasvavan keskimäärin kahden prosentin vauhdilla. Reaalisten hoivapalvelumenojen osuus bruttokansantuotteesta kohoaa vuoteen 2030 mennessä Perusvaihtoehdossa 10,4 prosenttiin, mutta alenee Myöhennysvaihtoehdossa yhdeksän prosentin tuntumaan (kuvio 2). Kummassakaan vaihtoehdossa työn tuottavuus ei parane hoivapalveluissa, mutta työ kallistuu reaalisesti saman verran, millä työn tuottavuus kohoaa koko kansantaloudessa.

Syvimmän laman aikana julkisten ja yksityisten hoivapalvelumenojen yhteenlaskettu osuus bruttokansantuotteesta kohosi yli 12 prosenttiin, kun kansantuote oli pienimmillään. Pessimistisessäkin vaihtoehdossa, jossa ensi vuodesta lähtien kokonaistuotannon otaksuttiin kasvavan vain prosentin vuodessa, hoivapalvelumenojen kansantuoteosuus ei nouse näin suureksi. Hoivapalvelumenot ovat helposti rahoitettavissa, mikäli kansakunnan reaalitytulot kasvavat edes prosentilla vuodessa.

Eläkemenojenkin nousu hoituu

Jos kansantaloutemme yltää historiallisesti vaatimattomaan kahden prosentin vuotuisen kasvuun, niin eläkemenojen bruttokansantuoteosuus kohoaa 30 vuodessa nykyisestä 11 prosentista 15 prosenttiin (kuvio 3). Näin Perusvaihtoehdossa eläkemenojen ja hoivapalvelumenojen yhteenlaskettu osuus bruttokansantuotteesta nousee keskimäärin 0,15 prosenttiyksikköä vuodessa. Vuonna 2030 näihin menoihin riittää ohuempi osuus kansakunnan tuloista kuin syvimmän laman aikana. Kansalaisten kannattaa kauhistella kansantalouden huonoa hoitoa paljon enemmän kuin suurten ikäluokkien vanhuusmenoja.

Kunnat kovemmilla kuin valtio

Hoivapalveluista pääosan tuottaa kuntasektori, jonka eläkemenotkin lisääntyvät tulevaisuudessa erittäin nopeasti. Sitä vastoin valtion vastuulla olevat työeläke- ja kansaneläkemeno kasvavat jopa kansantuotetta hitaammin. Harmaantuvan väestön kansantaloudessa valtiovarainministereillä voi sitenkin olla helpompaa kuin kuntien päättäjillä.

Pekka Parkkinen
(pekka.parkkinen@vatt.fi)

¹ Pekka Parkkinen: Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelumenot vuoteen 2030. VATT-keskustelualoitteita 246. Helsinki 2001.

Kasvua pienemmillä investoinneilla

Tehdasteollisuuden merkitys Suomen taloudelle on koko itsenäisyyden ajan ollut varsin merkittävä. Sotakorvaukset taannoin ja Nokia-ilmiö nyt ovat merkinneet huomattavia rakenteellisia muutoksia. Laman jälkeen tuotanto ja työn tuottavuus ovat kasvaneet vauhdilla. Erityisesti kokonaistuottavuus on noussut ylivoimaiseksi kasvun osatekijäksi. Kasvaneella tuottavuudella on hyvinvointivaikutuksia. Taannoin suomalaisilta kysyttiin malttia vaurastua – pidättäytymistä kulutuksesta investointien hyväksi – nyt aikaansaadaan talouskasvua pienemmillä investoinneilla.

Tehdasteollisuudella on 90-luvun laman jälkeen mennyt varsin hyvin. Historiallinen tarkastelu kuitenkin osoittaa, että tehdasteollisuuden tuotos on kasvanut vielä nopeammin 20- ja 30-luvuilla. Vuosina 1925–29 tuotoksen määrän keskikasvu oli 10,3 prosenttia ja 11,6 prosenttia vuosina 1932–38.

Tehdasteollisuuden vo-lyymin keskikasvu vuosina 1925–1999 on 4,9 prosenttia. Vaikka bruttokansantuotteen keskikasvu samalla ajanjaksolla on 3,4 prosenttia, niin tehdasteollisuuden

bkt-osuus on edelleenkin noin viidennes, kuten se oli myös vuonna 1925. Tämän selittää teollisuuden muuta taloutta nopeammin alenneet hinnat.

Tehdasteollisuuden sisällä on tapahtunut voimakas rakennemuutos. Vuonna 1925 noin 40 prosenttia tehdasteollisuuden nimellisestä arvonlisäyksestä tuli saha- ja paperiteollisuudesta ja 14 prosenttia metalliteollisuudesta. Vuonna 1938 metalliteollisuuden osuus oli jo yli 20 prosenttia. Sotakorvauksien myötä metalliteollisuuden osuus oli vuoteen 1960 mennessä kasvanut jo 30 prosenttiin. 90-luvun lopulla metalliteollisuuden osuus on jo yli 40 prosenttia tehdasteollisuuden arvonlisäyksestä. Tästä yli puolet on sähkötekniikan ansiota.

Tehdasteollisuuden bruttoarvonlisäyksen arvo on kasvanut vuodesta 1975 vuoteen 1999 yli kuusinkertaiseksi. Sähkötekniikan tuotannon arvo on peräti yli 22 kertaa niin suuri kuin se oli 70-luvun puolivälissä. Tehdasteollisuuden tuotannon määrä, eli bruttoarvonlisäys vuoden 1995 hintoihin, kasvoi 7,1 prosenttia vuonna 1999. Tuotannon kasvu hidastui hieman,

arvonlisäys =
tuotetut tavarat ja palvelut miinus niiden tuottamiseen käytetyt välituotepanokset, kuten energia, raaka-aineet, jne.

sillä vuonna 1998 kasvu oli 9,5 prosenttia. Edelleen ollaan kuitenkin vuosien 1975–1999 keskikasvun (4,0

%) yläpuolella, joten laman jälkeen on tapahtunut siirtyminen nopeamman kasvun aikaan. Suurin selittäjä tehdasteollisuuden tuotoksen kasvun nopeutumiseen on sähkötekniikan tuotannon (eli Nokian) menestystarina. Sähkötekniikan kontribuutio teollisuuden arvonlisäykselle oli vuonna 1975 varsin vaatimaton, itse asiassa jopa hieman negatiivinen (–0,6 %-yksikköä), mutta vuonna 1998 ja 1999 vaikutus oli jo yli 6 prosenttiyksikköä. Tehdasteollisuuden arvonlisäyksen vo-

lyymi olisi kasvanut vuonna 1999 vain 1,2 prosenttia ilman elektroniikkateollisuutta.

Työn tuottavuus kasvanut, tulokset kasvavassa määrin pääoman hyväksi

Talouskasvu voidaan osittaa työn, pääoman ja kokonaistuottavuuden vaikutuksiin käyttämällä perinteistä kasvutiilinpitoa. Taulukossa 1 on esitetty tuotoksen (bruttoarvonlisäyksen) kasvun osatekijät sekä panosten tulo-osuudet ja kasvuasteet.

Tehdasteollisuudessa on kokonaistuottavuuden kasvukontribuutio aina ollut merkittävin talouskasvun selittäjä. Kokonaistuottavuus lasketaan työn tuottavuuden ja pääoman tuottavuuden painotettuna keskiarvona. Painoina käytetään työn ja pääoman tulo-osuuksia. Laman jälkeen on kokonaistuottavuuden keskikasvu peräti enemmän kuin kaksinkertaistunut!

Tällaista kokonaistuottavuuden kasvuvauhdin nopeutumista pitävät amerikkalaiset tutkijat eräänä ns. uuden talouden merkinä. Kokonaistuottavuus kasvoi 6,7 prosenttia vuonna 1999, kun se oli vuosina 1975–1999 keskimäärin kasvanut 3,9 prosenttia vuodessa. Työpanoksen kasvukontribuutio on ensimmäisen kerran positiivinen, ja pääomapanoksen kasvukontribuutio jatkaa pienemistään.

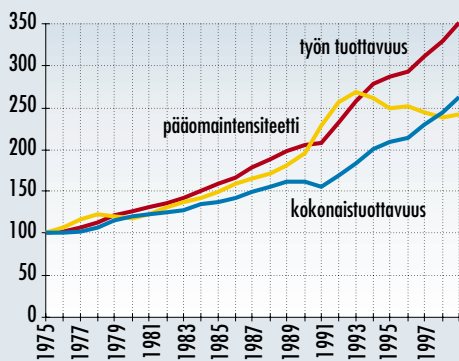
Laman loppumiseen asti pääomaintensiteetti – eli kiinteän pääoman bruttokannan suhde tehtyihin työtunteihin –

Taulukko 1
Tehdasteollisuuden kasvun osatekijät

	1975–90	1990–93	1993–99*
Tuotos, %	3,3	–1,7	7,7
Kontribuutiot, %-yks:			
Työpanos	–0,8	–5,2	0,8
Pääomapanos	1,1	0,6	0,3
Kokonaistuottavuus	3,1	3,1	6,5
Tulo-osuudet, %:			
Työ	64,2	64,4	56,8
Pääoma	35,8	35,6	43,2
Kasvuasteet, %:			
Työ	–1,3	–7,9	1,5
Pääoma	3,2	1,8	0,6

* ennakkoarvio
Pyörityksen ja keskiarvojen takia eivät kaikki kontribuutiot summaudu täsmällisesti tuotoksen kasvuksi.
Lähde: Kansantalouden tilinpito, Tilastokeskus & omat laskelmat.

Kuvio 1**Tuottavuuskehitys tehdasteollisuudessa (indeksi 1975=100)**

*ennakkoarvio

Lähde: Tuottavuuskatsaus 2000.

Taulukko 2**Tehdasteollisuuden työn tuottavuuden osatekijät**

	1975–90	1990–93	1993–99*
Työn tuottavuus, %	4,6	6,7	6,1
Kontribuutiot, %-yks:			
Pääomavaltaituminen	1,5	3,5	-0,4
Kokonaistuottavuus	3,1	3,1	6,5

*ennakkoarvio

Pyörityksen ja keskiarvojen takia eivät kaikki kontribuutiot summaudu täsmällisesti työn tuottavuuden kasvuksi.

Lähde: Kansantalouden tilinpäätös, Tilastokeskus & omat laskelmat.

seurasi työn tuottavuuden trendiä, mutta laman jälkeen on pääomaintensiteetti laskenut, kun työn tuottavuus on puolestaan kasvanut. Vuonna 1999 pääomaintensiteetti ei enää laskenut (kuviokuva 1). Laman jälkeen on työn kasvuaste ollut positiivinen, pääoman kasvuaste on koko ajan pienentynyt (taulukko 1).

Funktionaalinen tulonjako, eli arvonlisäyksen jako työn ja pääoman tulo-osuuksiin, on kehittynyt pääoman hyväksi. Ilja Kavonius totesi tämän lehden edellisessä numerossa (Tietoaika 3/2001), että tulonjakosyklin matalasuhdanvaiheessa on Suomen talouspolitiikassa usein käytetty devalvaatiota piristysruiskeena. Vaikka se ei enää ole keinovalikoimassa, niin 90-luvun erinomainen tuottavuuskehitys ja maltillinen ansiotasokehitys on alentanut palkansaajakorvauksien tulonjako-osuuden tasolle, jolla se ei ole ollut moneen vuosikymmeneen. Tämä palkkojen osuuden suhteellinen pienentyminen toimii ikään kuin "hätävarana" uuden taantuman koittaessa.

Tuottavuuskehitys enemmän henkisestä kuin kiinteästä pääomasta

Työn tuottavuudella tarkoitetaan tuotoksen ja työpanoksen (tehtyjen työtuntien) suhdetta, eli sitä miten tuottavasti työpanosta käytetään arvonlisäyksen synnyttämiseen. Työn tuottavuus on kuitenkin vain osittain riippuvainen työntekijöiden henkisistä ja fyysisistä ominaisuuksista tai heidän työpanoksensa "tehosta", siihen vaikuttavat myös pääoma, tekninen kehitys, skaalatuotot ja muutokset kapasiteetin käyttöasteessa.

Vuoden 1999 ennakkotietojen mukaan työn tuottavuus oli 7,2 prosenttia, kun se vuosina 1975–1999 oli keskimäärin 5,2 prosenttia vuodessa. Laman jälkeisen nopean kasvuvauhdin syynä on ollut sähköteknisten tuotteiden valmistuksen kontribuutio, jota ilman tehdasteollisuuden työn tuottavuus olisi kasvanut vuonna 1999 vain 2,4 prosenttia. Työn tuottavuuden muutos sähköteknisten tuotteiden valmistuksessa onkin keskimäärin ollut 14,4 prosenttia vuodessa 1993–99.

Tehdasteollisuuden työn tuottavuuden kasvu on ollut nostamassa koko kansantalouden työn tuottavuuden keskiarvoa. Tämä on aiheuttanut palkannostopaineita myös muille vähemmän tuottaville toimialoille. Sillä usein tulopoliitikassa ajatellaan, että koko kansantalouden inflaatiokorjattu työn tuottavuuden muutos on yhtä kuin ns. "palkanostovara".

Taulukossa 2 näkyy tehdasteollisuuden työn tuottavuuden kasvu ositettuna pääomavaltaitumisen ja kokonaistuottavuuden vaikutuksiin. Pääomavaltaitumisen kontribuutio on muuttunut negatiiviseksi. Myös työn tuottavuuden muutos on vuosina 1993–1999 nopeampaa kuin se oli vuosina 1975–1990. Vuosina 1990–1993 työn tuottavuus oli erittäin nopeata, mikä selittyy talouden siirtymisellä pois lamasta ja sen aiheuttamasta

hetkellisestä piikistä (lähinnä koska vuosina 1992 ja 1993 tuotos jo kasvoi, mutta työpanoksen pieneneminen jatkui edelleen).

Taulukon 2 tulokset vahvistavat kuvion 1 ja taulukon 1 antaman kuvan rakenteellisesta muutoksesta tehdasteollisuuden kasvussa ja tuottavuudessa. Kasvu on koko ajanjaksona ollut intensiivistä ja laman jälkeen vielä huomattavasti intensiivisempää, pääoman eksteniivinen kontribuutio talouskasvulle näyttäisi pienentyneen dramaattisesti. Koska varsinkin sähkötekninen teollisuus tarvitsee enemmän henkistä pääomaa kuin perinteistä kiinteää pääomaa, niin pääomavaltaitumisen vaikutus työn tuottavuudelle on jopa muuttunut negatiiviseksi. Selvitettäväksi jää, mistä johtuu kokonaistuottavuuden huima kasvu.

Pääoman tuottavuudella hyvinvointivaikutuksia

Pääoman tuottavuus on 90-luvun laman jälkeen ennätyslukemissa tehdasteollisuudessa: keskikasvu vuosina 1993–1999 oli peräti 7 prosenttia. Täten tehdasteollisuuden pääoman tuottavuus on myös vahvasti edesauttanut koko kansantalouden saman ajanjakson 2,6 prosentin pääoman tuottavuuden kasvua.

Koko talouden tasolla kasvaneella pääoman tuottavuudella on hyvinvointivaikutuksia, sillä nyt aikaansaadaan talouskasvua pienemmillä investoinneilla. Mitä vähemmän investoidaan, sen enemmän voidaan kuluttaa.

Jukka Jalava**yliaktuaari****Kansantalouden tilinpäätös**

Lähteet: Hjerppe, Reino, Hjerppe, Riitta, Mannermaa, Kauko, Niitamo, O. E. & Siltaari, Kaarlo (1976): Suomen teollisuus ja teollinen käsityö 1900–1965, Suomen pankin julkaisuja, Kasvututkimuksia VII, Helsinki.

Kavonius, Ilja (2001): Funktionaalinen tulonjakosykli 1948–2000: sykli sykkii myös uudessa ympäristössä, Tietoaika 3/2001.

Tilastokeskus (2000): Tuottavuuskatsaus 2000. SVT Kansantalous 2000:26, Helsinki.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TUKI RY?

Onko kannatusta? Kuinka paljon? Ketkä?

Kestävälle kehitykselle löytyy Suomesta 300 000 sitoutunutta kannattajaa ja saman verran lisäsympatsoijia laskevat Tilastokeskuksen haastattelu- ja tutkimuspalveluyksikön tutkijat tuoreen tutkimuksen perusteella. Tutkimus osoittaa, että suomalaisilla on valmiutta siirtää kulutusta ei-materiaaliseen suuntaan, siis muuhun kuin tavaroiden ostamiseen. Mutta miten ympäristötietoisuus kanavoidaan käytännön toimiksi?

Juha Nurmela, Nelli Kiianmaa ja Eero Tanskanen

Viime vuoden loka-marraskuussa Tilastokeskus keräsi puhelinhaastatteluin tietoja 15–74-vuotiaiden suomalaisten ympäristöasenteista ja -mielipiteistä (ks. tuloksia myös Tietoaika 2/2001). Tutkimuksen otos oli 2 500 henkeä ja haastattelu saatiin noin 70 prosentilta otokseen kuuluneelta. Kyselyn yhteydessä kartoitettiin ensimmäistä kertaa myös suomalaisten käsityksiä kestävästä kehityksestä.

Tutkimuksen mukaan käsitteestä on kuullut tai se on jotenkin tuttu noin 70 prosentille noin 3,85 miljoonasta 15–74-vuotiaasta kansalaisesta. Jonkinlainen mielikuva kestävästä kehityksen sisällöstä on joka viidennellä eli 770 000:lla 15–74-vuotiaalla suomalaisella. Liki 400 000 (10 %) arvioi tuntevansa sen pääsisällön. Vain 230 000 (6 %) sanoi tuntevansa sisällön hyvin tai melko hyvin.

Reilu kolmannes yli 15-vuotiaista suomalaisista siis tietää kestävästä kehityksestä niin paljon, että he voisivat ottaa tietoisesti omassa toiminnassaan huomioon sen vaateet niin työssä, kotona kuin vapaa-aikana.

Oman toiminnan merkitys ympäristölle riippuu hallinnassa olevista resursseista ja mahdollisuuksista niiden kohdentamiseen. Paperitehtaan ympäristöjohtajan tai ympäristöhallinnon virkamiesten suorat vaikutusmahdollisuudet ovat suuret verrattuna vaikkapa luonnonsuojelujärjestön nuoriso-osaston

aktivistiin. Jonkin hyvin selkeän ja rajatun ongelman ratkaisussa voisi 200 000 hengen kärkeijoukko ja 1,2 miljoona kannattajaa muodostaa kriittisen massan, joka voisi saada huomattavan paljon aikaiseksi. Kestävä kehityksen edistäminen ei valitettavasti ole tällainen selkeä yhteisen välittömän intressin sisältävä ongelma.

Kestävä kehitys on jollain lailla tuttu käsite hiukan useammin miehille kuin naisille. Eniten kestävä kehityksen jotenkin tuntevia oli 30–59-vuotiaiden miesten joukossa. Toisaalta alle 30-vuotiaissa miehissä oli eniten (40 %) niitä, joille käsite ei ollut alkuunkaan tuttu. Epäselvä kuva kestävästä kehityksestä oli useimmin yli 60-vuotiailla.

Ekologia ennen sosiaalista ja taloudellista ulottuvuutta

Haastattelussa kysyttiin, miten suomalaiset painottavat kestävä kehityksen ekologista, sosiaalista ja taloudellista ulottuvuutta toisiinsa nähden. Lisäksi heitä pyydettiin arviomaan, miten tärkeinä he pitävät eräitä ympäristöministeriön kestävä kehityksen indikaattoreiksi määrittelemiä tekijöitä.

Hiukan yli puolet niistä vastaajista, joilla oli vähintäänkin jonkinlainen mielikuva kestävästä kehityksestä, piti mahdollisena asettaa ulottuvuudet tärkeysjärjestykseen. Heistä yli puolet piti tärkeimpänä ekologista ulottuvuutta. Noin kolmannekselle oli sosi-

Määritelmänsä mukaan kestävä kehitys ottaa huomioon ympäristöarvot, talouden edellytykset ja sosiaaliset tarpeet. Suomi hyväksyi kestävä kehityksen periaatteet kestävä kehityksen toimintaohjelman, Agenda 21:n, YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin, Rio de Janeirosa 1992. Hallituksen kestävä kehityksen toimintaohjelma valmistui 1998 ja uusi kansallinen ilmastostrategia on annettu eduskunnalle maaliskuun lopulla.

aalinen ulottuvuus ensisijainen. Taloudellisen ulottuvuuden arvioi tärkeimmäksi joka kuudes. Reilusti yli puolelle se oli vähiten tärkeä kestävä kehityksen ulottuvuus.

Valtaosalle käsitteen tuntevista suomalaisista kestävä kehitys on ensisijaisesti ympäristökysymys, toissijaisesti sosiaalinen kysymys ja vain vähäisessä määrin taloudellisen kysymys.

Suomen kestävä kehityksen indikaattorien osa-alueista ekologiseen ulottuvuuteen kuuluvia asioita pidettiin olennaisina kestävä kehityksen toteutumisen kannalta. Haitallisten kemikaalien leviämisen estämistä, kasvihuoneilmiön torjumista ja vesistöihin joutuvien ravinnepäästöjen vähentämistä pidettiin kysytyistä asioista tärkeimpinä.

Vähemmän tärkeä ekologinen osa-alue oli mm. uhanalaisten lajien elinympäristön suojeleminen.

Sosiaalisista asioista tärkeimpänä pidettiin tasokkaita julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja. Sen sijaan kehitysapumenojen lisääminen tai maahanmuuttajien hyvä työllistyminen eivät olleet haastateltujen mielestä suhteessa kovin tärkeitä.

Taloudellisista asioista tärkeimpiä olivat vastanneiden mielestä taloudellisesti tehokas kierrätysjärjestelmä ja joukkoliikenteen taloudellinen tukeminen. Kulutuksen ohjaamista verotuksella ei pidetty yhtä olennaisina kestävä kehityksen kannalta. Taulukon 1

TAULUKKO 1. KESTÄVÄN KEHITYKSEN OSA-ALUEIDEN TÄRKEYS 2000, %

osa-alueen hyvin tärkeiksi arvioineiden osuudet sukupuolen mukaan

	miehet	naiset	kaikki
Haitallisten kemikaalien leviämisen estäminen	68	74	71
Kasvihuoneilmion torjuminen	50	62	56
Vesistöihin joutuvien ravinnepäästöjen vähentäminen	52	61	56
Taloudellisesti tehokas kierrätysjärjestelmä	43	59	50
Tasokkaat julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut	40	41	41
Suomen uhanalaisten lajien elinympäristöjen suojeleminen	29	35	32
Joukkoliikenteen taloudellinen tukeminen	29	36	32
Vakaa taloudellinen tilanne	31	24	28
Tuloerojen pitäminen pieninä	23	26	24
Maahanmuuttajien hyvä työllistyminen	13	19	16
Kehitysapumien olennainen lisääminen	9	19	13
Kulutuksen ohjaaminen verotuksella	12	10	11

viimeistenkin osa-alueiden osalta on toki huomattava, että niitä pidettiin tärkeinä, sillä kahta viimeistäkin toimenpidettä piti vain neljännes vastanneista ei-tärkeänä.

Naiset pitivät lähes kaikkia osa-alueita tärkeämpinä kuin miehet. Samoin nuorista suurempi osa piti osa-alueita tärkeämpinä kuin varttuneempi väki.

Miehet, erityisesti yli 60-vuotiaat, pitivät vakaata taloudellista tilannetta tärkeämpänä kuin naiset. Miehistä oli olennaisempaa myös kulutuksen ohjaaminen verotuksella. Vanhemmille ikäluokille on nuoria tärkeämpää tuloerojen pitäminen pieninä ja kulutuksen ohjaaminen verotuksella.

Ympäristötietämys ja kestävä kehitys

Haastattelussa oli mukana kaksi tiedon tasoa mittavaa kysymystä: "Mikä on kasvihuoneilmion voimistumisen syy?" ja "Mitä välillisellä energian kulutuksella tarkoitetaan?". Kuvio 1 kuvaa, kuinka moni osasi valita annetuista vaihtoehdoista oikean ja oliko valinta yhteydessä kestävä kehityksen tuntemiseen.

Kestävä kehityksen käsitteen tunteminen näyttää olevan yhteydessä myös tosiasia-

oiden tuntemiseen. Yllättävää on, että kasvihuoneilmion syy tunnettiin huomattavasti kuin välillinen energian kulutus. Kestävä kehityksen käsitteen tunteminen liittyy selvästi tiedolliseen kiinnostukseen ympäristökysymyksistä.

Naiset huolestuneempia huomisesta

Tietämys ei yksin riitä motivaatioksi toimia, tarvitaan myös omakohtainen kokemus, että asiat ovat huonolla tolalla tai muutettavissa paremmiksi. Tutkimusaineisto antaa mahdollisuuden selvittää myös kestävä kehityksen käsitteen ja ympäristöhuolen välistä suhdetta. Voidaan perustellusti olettaa, että ne ovat yhteydessä toisiinsa. Siksi laadittiin huolestuneisuusmittari, jonka osatekijät liittyvät maapallonlaajuisiin ympäristöongelmiin. Mittarissa ovat seuraavat viisi huolestuneisuuden kohdetta:

- kasvi- ja eläinlajien sukupuuttoon kuoleminen
- metsien, esimerkiksi sademetsien tuhoutuminen
- sääolojen pysyvät muutokset, esim. kasvihuoneilmiö
- ydinvoiman aiheuttamat riskit

e. tulevien sukupolvien elinmahdollisuudet maapallolla.

Vastajaan huolen aste määriteltiin sen mukaan, kuinka monesta osatekijästä hän ilmoitti olevansa erittäin huolestunut. Jos vastaaja oli kaikista viidestä seikasta erittäin huolestunut huolestuneisuusmuuttuja sai arvon 5. Muuttuja luokiteltiin kolmeen luokkaan: 0= ei vakavaa huolta, 1–3= vakavasti huolestunut, 4–5=hyvin vakavasti huolestunut.

Tällä mittarilla arvioituna ei suomalaisia voi syyttää piittaamattomiksi. Vain 17 prosenttia 15–74-vuotiaista, eli noin 650 000 suomalaista, ei ollut mistään mittarin osatekijästä erittäin huolestunut. Hyvin vakavasti huolestuneita oli peräti kolmannes eli 1,5 miljoonaa suomalaista.

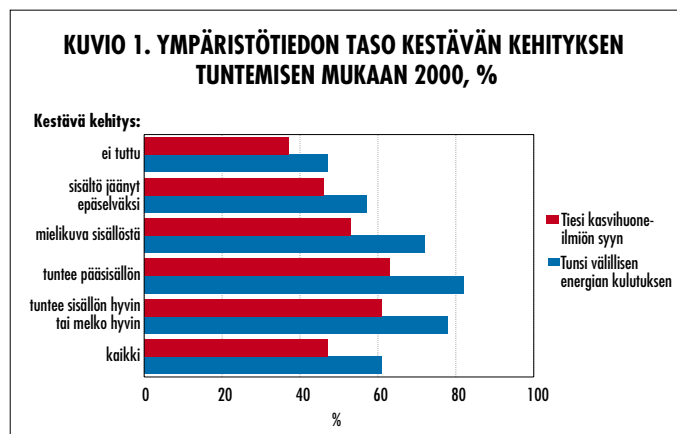
Naisista hyvin vakavasti huolestuneita oli 44 ja miehistä 23 prosenttia. Peräti puolet 30–44-vuotiaista naisista oli hyvin vakavasti huolestuneita.

Alhaisin huolestuneiden osuus (17 %) oli 60–74-vuotiaiden keskuudessa.

Taulukossa 2 on tarkasteltu huolestuneisuutta ja kestävä kehityksen tuntemista.

Huolestuneisuus maapallonlaajuisista ympäristöongelmista näyttää olevan yhteydessä, joskaan ei kovin vahvassa, kestävä kehityksen käsitteen hyvään tuntemiseen. Vakava huolestuneisuus paristakin osa-alueesta on saanut tutustumaan kestävä kehityksen sisältöön, jos oletetaan huoli syyksi ja tieto seuraukseksi.

Edellisten tietojen pohjalta voidaan arvioida "kestävän kehityksen tuki ry:n" potentiaalisen jäsenistön sitoutumisen vakavuutta. Suomalaisen joukossa voidaan arvioida olevan reilu 100 000 15–74-vuotiaista, jotka ovat hyvin vakavasti huolissaan maapallon ympäristöongelmista ja sanovat tuntevansa kestävä kehityksen käsitteen hyvin

TAULUKKO 2. YMPÄRISTÖHUOLI KESTÄVÄN KEHITYKSEN TUNTEMISEN MUKAAN 2000, %

	ei vakavasti huolestunut	vakavasti huolestunut	hyvin vakavasti huolestuneet	kaikki
Kestävä kehitys:				
ei tuttu	40	30	28	31
sisältö jäänyt epäselväksi	30	32	33	32
mielikuva sisällöstä	19	20	19	20
tuntee pääsisällön	8	10	11	10
tuntee sisällön hyvin tai melko hyvin	3	7	8	6

tai melko hyvin. Jos oletetaan, että myös hyvin vakavasti huolestuneet ja pääsisällön tuntevat ovat sitoutuneita toimintaan kestävä kehityksen edistämiseksi, niin päädytään jo liki 300 000 tukijaan.

Vakavasti huolestuneista kestävä kehityksen käsitteen pääsisällön tuntevista saataisiin vielä reilu 300 000 lisäympäristöä. Kestävä kehityksen tuki ry:n kannattajapohja olisi noin 15 prosenttia 15–74-vuotiaista. Ei hassumpi lähtökohta yhden asian liikkeen perustamiselle tai kevyen ekologisen selkärepun omaavien tuotteiden markkinoinnille, kun ottaa vielä huomioon sen, että tukijoukkoihin kuuluu paljon parhaassa työssä olevia (naisia).

Hyvin vakavasti huolestuneista liki 90 prosenttia oli sitä mieltä, että "ihmisten tulee pysyvästi muuttaa elintapojaan". Peräti puolet heistä oli täysin samaa mieltä väitteestä. Ei-vakavaa huolta tuntevistakin 60 prosenttia oli väitteestä täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Hyvin vakavasti huolestuneista lähes 80 prosenttia "piti itseään vihreänä kuluttajana". Vakava huolestuneisuus näkyy myös siinä, että heistä noin puolet oli tukenut ympäristönsuojelua tukevaa järjestöä tai ryhmää. Ei-huolestuneissa tukijoita oli vain viidennes.

Valmiutta kulutuksen vähentämiseen

Kestävä kehityksen suhtautumisen vakavuutta voidaan arvioida myös kulutusvalintojen kautta. Kestävä kehityksen toteutumisen yksi edellytys on luonnonvarojen käytön olennainen vähentäminen. Käytännössä se merkitsisi mm. palveluiden käyttöä tavaroiden ostamisen sijaan. Julkisuudessa on alettu käyttää ekologisen selkärepun käsitettä (ks. esim. Friedrich Schmidt-Bleek

2000). Sen ideana kuvata, kuinka paljon erilaisten hyödykkeiden tuottaminen vaatii luonnonvarojen käyttöä.

Viime kädessä energian ja materiaallisen kulutuksen taso määrittää itse kunkin ekologisen selkärepun painon ja todellisen suhtautumisen kestävä kehityksen toteutumiseen. Seuraavaksi katsomme, miten suomalaiset suhtautuvat ei-materiaallisen kulutuksen mahdollisuuteen. Lähestyimme asiaa kokeilumielessä kolmen haastattelukysymyksen avulla: a) palkan vaihtaminen vapaa-aikaan, b) mitä hyödykkeitä pidetään ylellisyytenä, c) lahjakortin käyttökohteen valinta.

Jos on valmis ottamaan palkankorotuksen vastaavana vapaa-aikana, niin luopuu vapaa-ehtoisesti yhdestä keskeisestä kulutusresurssista, rahasta. Tämä merkitsee luultavasti ainakin pitkän päälle keveämpää ekologista selkäreppua. Kuvio 2 kertoo, millaista halukkuutta suomalaiset osoittavat tällaiseen kulutuksen alentamiseen.

Tulos on kulutuksesta tinkimisen suhteen yllättävän myönteinen, sillä yli kolmannes suomalaisista on väitteen kanssa täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä on neljännes. Peräti kahdella kolmasosalla perusasenne on myönteinen. 30–60 -vuotiaista naisista yli puolet on väitteen kanssa täysin samaa mieltä. Vain joka kymmenes ei ottanut kantaa asiaan. Tuloksen perusteella voisi esittää, että kestävä kehityksen toimikunta selvittäisi yhdessä ammattiyhdistysliikkeen, työnantajien, eläkelaitosten ja verottajan kanssa, mitä tällainen palkankorotuksen vaihto vapaa-aikaan konkreettisesti merkitsisi palkannauttijoille. Myös vapaaehtoiset osa- ja varhais-eläkkeet vaikuttavat samalla tavalla.

Tarkemmassa analyysissä osoittautui, että vakava tai hyvin vakava huolestunei-

suus heijastui myös tähän kysymykseen, sillä lyhyempään työaikaan halukkaista peräti kolme neljästä tunti kestävä kehityksen käsitteen, kun taas ei-huolestuneista lyhyempään työaikaan halukkaista noin 60 prosenttia tunti käsitteen.

Nyt ylellisyys tunnustetaan ja tunnustetaan

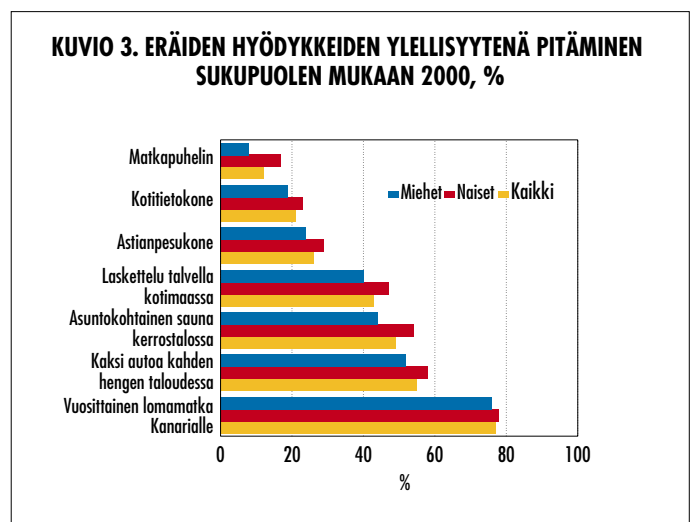
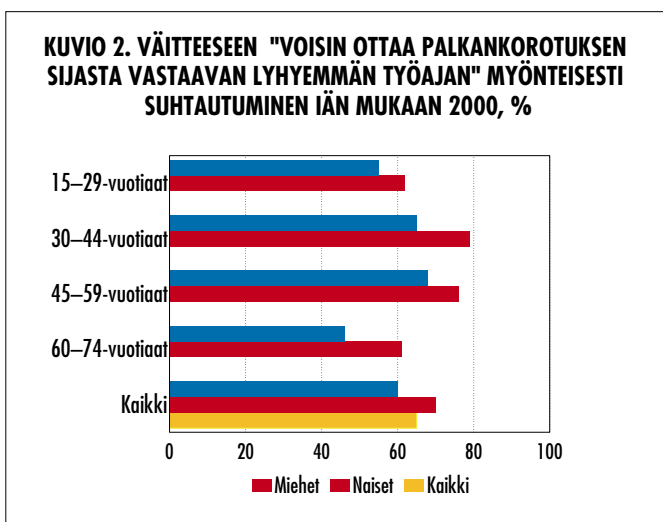
Entä millaisia asioita suomalaiset pitävät ylellisyyksinä? Ylellisyyksistä lienee ainakin periaatteessa helpompi luopua kuin välttämättöminä pidetyistä asioista.

Matkapuhelin ja tietokone eivät ole ylellisyyttä kuin pienen vähemmistön mielestä. On aika yllättävää, että astianpesukonetta pitävät useammat ylellisyytenä kuin tietokonetta. Tästä näkökulmasta ainakin tietoyhteiskunnan perusvälineet ovat saaneet yleisen hyväksynnän. Ulkomaan matkailua pidetään ylellisyytenä varsin yleisesti, vaikka suomalaiset matkustavat paljon.

Joihinkin kuvion 3 ylellisyshyödykkeisiin suhtautumisesta on vertailutietoa vuodelta 1990. Silloin kotitietokonetta piti ylellisyytenä puolet miehistä ja 70 prosenttia naisista. Lieneekö saunan kulttuurinen merkitys laskussa suomalaisten mielisä; asuntokohtaista saunaa kerrostalossa pidetään nyt yleisesti ylellisyytenä, kun vuonna 1990 niin ajatteli miehistä vain 18 ja naisista 24 prosenttia.

Sen sijaan vuosittaista lomamatkaa Kanarialle ylellisyytenä pitävien osuudet olivat vuonna 1990 alhaisemmat (miehet 54 % ja naiset 56 %) kuin vuonna 2000. Lasketteluaikin pidettiin silloin hieman harvemmin ylellisyytenä kuin nyt.

Vuosikymmenessä tapahtuneet muutoksetkin viittaavat siihen, että suomalais-

TAULUKKO 3. MIHIN ANNETUISTA VAIHTOEHDOSTA KÄYTTÄISI 2000 MARKAN LAHJAKORTIN IÄN JA SUKUPUOLEN MUKAAN 2000, %

	Miehet					Naiset					Kaikki
	15–29-v.	30–44-v.	45–59-v.	60–74-v.	Kaikki miehet	15–29-v.	30–44-v.	45–59-v.	60–74-v.	Kaikki naiset	
Ostoksiin tavaratalossa tms.	52	45	33	51	44	51	45	37	39	43	44
Ulkomaanmatkailuun	16	16	13	17	15	28	21	18	17	21	18
Kulttuuritapahtumiin	11	15	24	19	17	13	23	34	31	25	21
Urheilutapahtumiin	20	22	26	9	20	6	11	8	6	8	14
EOS	0	2	4	4	3	2	0	3	7	3	3

ten suhtautuminen kulutukseen on 'vakavoitunut'. Ylellisyys tunnustetaan ja tunnustetaan. Nämä hyödykkeiden ylellisyyksiksi arvioimista koskevat tiedotkin avaavat kiintoisia näkökulmia kestävän kehityksen konkretisoimiselle ja toimenpiteille.

Jos saisit 2000 mk...?

Kolmas immaterialisaatiota mittaava kysymys koski sitä, mihin annetuista vaihtoehtoista käyttäisi 2000 markan lahjakortin. Suosituin vaihtoehto oli ostokset tavaratalossa, mutta naisilla kulttuuritapahtumat (25 %) ja miehillä urheilutapahtumat (20 %) ohittivat ulkomaanmatkailun (taulukko 3). Joten reilu viidennes suomalaisista olisi tämän perusteella valmis suuntaamaan vapaata kulutustaan palveluihin ja sitä kautta välillisesti edistämään ei-materiaalista kulutusta.

Maapallonlaajuista ympäristöongelmista vakavasti tai hyvin vakavasti huolestuneet, jotka sanoivat käyttävänsä lahjakortin kulttuuritapahtumiin, tunsivat kestävän kehityksen käsitteen huomattavan paljon paremmin kuin muut vastaajat. Tieto ja huoli välittyvät siis ainakin jossain määrin myös kulutusvalintoihin.

Taulukko 4 antaa mielenkiintoista lisävalaistusta kulutuksen kohteiden suuntautumiseen. Kulttuuri- ja urheilutapahtumiin 2000 markan lahjakortin käyttävät arvioivat huomattavasti useammin saavuttaneensa elintason, joka tyydyttää heitä kuin tavaratalo-ostoksiin tai ulkomaan matkaan vastaavan rahan käyttävät. Tätä voinee pitää osoi-

tuksena siitä, että oma kokemus elintasosta vaikuttaa kulutusvalintoihin myös kestävän kehityksen näkökulmasta.

Myönteiset asenteet konkreettiseksi politiikaksi?

Nämä muutamat tarkennukset suomalaisen kulutuskäsitteeseen antavat perusteita pohtia kestävään kehitykseen ja Kioton sopimuksen toteuttamiseen liittyviä toimenpiteitä. Äskettäin vuoden professoriksi nimetty Liisa Uusitalo teki jo vuonna 1986 perusteellisen tutkimuksen suomalaisten ympäristöasenteista ja suhtautumisesta erilaisiin toimenpiteisiin. Silloinkin suomalaisten ympäristöasenteet olivat hyvin myönteisiä ja he olivat valmiita uhrauksiin ympäristön hyväksi sillä ehdolla, että toimista säädetään kaikkia koskevia lakeja. Ilmeisesti esimerkkinä oleminen koettiin vaikeaksi ja tehottomaksi. Uusitalon tutkimuksen tulos olisi varmaan hyvä ohjenuora myös kestävän kehityksen toimia konkretisoitaessa.

Politiikan tekijöiden ja suunnittelijoiden käsitykset mahdollisesta ja hyväksyttävästä taitavat syntyä kovin valikoidusti. Ympäristösuojelun ja energiansäästön rajat asetetaan monesti jo valmisteluvaiheessa kuvitellun 'homo economicus' -kansalaisen mukaisiksi, vaikka tutkimukset kansalaisten suhtautumisesta osoittavat aivan muuta. Parhain näyttö tästä lienee EVA:n äskettäin julkaistun tutkimuksen tulokset (ks. <http://www.eva.fi/julkaisut/raportit/asenne2001/>). Kansan laajat ja syvät rivit

pitivät sen mukaan hyvinvointipalvelujen ylläpitoa hyvin tärkeänä. Näkemys oli vuosien varrella pikemmin vahvistunut kuin heikentynyt. Vaikka tällaisia tietoja tulee jatkuvasti eri tutkimuksista, ei se näytä juurikaan muuttavan julkisuudessa esiintyvien 'veroallergisten' asenteita. Myös valtioneuvoston tuore selonteko eduskunnalle kansallisesta ilmastostrategiasta (VNS 1/2001 vp) näyttää ainakin ensi silmäyksellä asettavan mahdollisten toimenpiteiden reunaehdoiksi edelleen juuri taloudellisen rationaalisuuden, vaikka kestävän kehityksen toteutumisen edellytyksenä lienee monia peruservoja, joita ei voitane mitata rahassa.

Tämä hieman uusia näkökulmia etsivä artikkelimme on osoittanut, että jo huomattava osa suomalaisista on omaksunut kestävän kehityksen tavoitteen niin syvällisesti, että se vaikuttaa heidän käsityksiinsä omasta ja muiden toiminnasta. Kestävän kehityksen toimikunnalle he voivat olla vahvana taustatukena ja uusien vaihtoehtojen edistäjinä. Mutta kestävän kehityksen hyvien ideoiden saaminen osaksi suomalaisten jokapäiväistä toimintaa vaatii hyvien käytäntöjen jatkuvaa markkinointia, jonka soisi olevan positiivista eikä synkistelevää, sillä myönteisestä asiastahan on kyse ainakin tulevien sukupolvien näkökulmasta.

Lähteet:

- Elinkeinoelämän valtuuskunta:*
<http://www.eva.fi/julkaisut>
Friedrich Schmidt-Bleek: Luonnon uusi laskuoppi. Ekotebokkouden mittari MIPS. Gaudemus 2000
Rosenström, Ulla ja Marika Palosaari (toim.) (2000). Kestävyyden mitta. Suomen kestävän kehityksen indikaattorit 2000. Suomen ympäristö 404. Ympäristöministeriö.
Uusitalo Liisa: Suomalaiset ja ympäristö. Tutkimus taloudellisen käyttäytymisen rationaalisuudesta. Acta Academiae Oeconomicae Helsigensis. Series A:49. Helsinki
Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 27.3.2001. Kansallinen ilmastostrategia. VNS 1/2001 vp
Ympäristömielipiteet 2000. Taulukkoraportti ympäristöministeriölle, tammikuu 2001 (moniste). Tilastokeskus, haastattelu- ja tutkimuspalvelut

TAULUKKO 4. SUHTAUTUMINEN VÄITTEeseen "OLEN SAAVUTTANUT ELINTASON JOKA TYYDYTTÄÄ MINUA" JA 2000 MARKAN LAHJAKORTIN KÄYTTÖ, %

Väitteeseen suhtautuminen	Lahjakortin käyttötarkoitukset				
	ostoksiin tavaratalossa	ulkomaan matkaan	kulttuuri-tapahtumiin	urheilutapahtumiin	Kaikki
täysin samaa mieltä	39	38	54	43	41
jokseenkin samaa mieltä	28	29	29	36	30
jokseenkin eri mieltä	17	17	10	12	15
täysin eri mieltä	15	13	6	8	12
ei osaa sanoa	1	3	0	1	2

KUNTIEN URAKKAKILPAILUIHIN AVOIMUUTTA

Kunnat kilpailuttavat varsin kattavasti omia rakennusurakoitaan. Kilpailuttamista vaivaa kuitenkin avoimuuden puute, sillä tarjouspyyntöjä toimitetaan vain muutamille yrityksille. Hinnan ratkaiseva merkitys rakennusurakoitsijan valinnassa ei puolestaan kannusta kehittämään rakentamisen laatua.

Pekka Liih

Kuntasektorin (kunnat ja kuntayhtymät) rakentamisen arvo oli vuonna 1999 arviolta 12 miljardia. Tästä kuntayhtymien rakentamista oli noin 1–1,5 miljardia markkaa. Arviot kuntasektorin rakennusmarkkinoiden koosta perustuvat Tilastokeskuksen kuntayhteisöjen talous- ja toimintatilastoihin ja vuonna 2000 tehtyihin julkisten hankintojen kuntakyselyihin.

Lähes puolet julkisten hankintojen kuntakyselyihin osallistuneista kunnista totesi, että kuntien rakennushankkeiden määrä kasvaa seuraavan viiden vuoden aikana. Kuntakyselyssä kasvuodotukset olivat myönteisemmät kuin tehdyissä yritys-kyselyissä, joissa vain 30 prosenttia vastanneista yrityksistä uskoi kuntien rakennushankkeiden määrän kasvuun (taulukko 1).

Talonrakentaminen kattavasti kilpailutettu?

Kuntakyselyjen mukaan yksityisten yritysten osuus kuntien talonrakentami-

sen uudistuotannosta oli 93 prosenttia vuonna 2000. Osuus on hieman suurempi kuin kuntien talous- ja toimintatilastoon perustuvien arvioiden mukaan (88 %). Talojen korjaus- ja kunnossapitorakentamisessa yritysten osuus (69 %) jää kuitenkin selvästi pienemmäksi kuin uudisrakentamisessa.

Tehdyistä kuntakyselyistä voidaan päätellä, että muutamia yksittäisiä kuntia lukuun ottamatta ulkopuolinen urakointi on edennyt talonrakentamisessa varsin pitkälle. Oman työn osuus on supistunut monissa kunnissa niin pieneksi, että sitä on vaikea enää vähentää. Sitä vastoin omaa rakentamista voisi jopa lisätä, sillä edes kaikkiin hätäkorjauksiin ei riitä omia rakennusmiehiä.

Kunnan työpanos suurempi maa- ja vesirakentamisessa

Kuntien maa- ja vesirakentamisessa (kunnallistekniikka) yritysten tekemän työn osuus on pienempi kuin talonrakentamisessa. Syynä on se, että kunnilla on maa- ja vesirakentamiseen enem-

män kalustoa ja henkilöstöä kuin talonrakentamiseen. Myös omajohtoisen rakentamisen aliurakointiaste on maa- ja vesirakentamisessa pienempi kuin talonrakentamisessa.

Kuntakyselyjen mukaan yksityisten urakoitsijoiden osuus oli 64 prosenttia kuntien maa- ja vesirakentamisen uudistuotannossa vuonna 2000. Tämä on vähemmän kuin kuntien talous- ja toimintatilaston mukaan (72 %). Maa- ja vesirakennelmien korjaus- ja kunnossapitorakentamisesta yritysten osuus oli kuntakyselyjen mukaan 57 prosenttia (taulukot 2 ja 3).

Suuret urakat kattavat leijonanosan rakentamisen arvosta

Yksityiskohtaista kynnysarvon ylittäville hankinnoille säädettyä menettelyä sovelletaan niissä kuntien rakennusurakoissa, joiden arvonlisäveroton kustannusarvio on vähintään 29,7 miljoonaa markkaa. Kynnysarvon ylittävät hankinnat kilpailutetaan julkaisemalla ilmoitus Julkiset hankinnat -lehdessä, jo-

Taulukko 1

Kuntien rakentamisen kasvunäkymät seuraavan viiden vuoden aikana, prosenttia

	Kunnat, %	Yritykset, %
Lisääntyy tuntuvasti	10,9	1,9
Kasvaa jonkin verran	34,7	28,3
Pysyy ennallaan	32,6	60,4
Vähenee	19,6	9,4
Ei osaa sanoa	2,2	–
Yhteensä	100,0	100,0

Lähde: Julkisten hankintojen kunta- ja yrityskyselyt vuonna 2000

Taulukko 2

Rakennusliikkeiden osuus kuntien talonrakentamisesta ja maa- ja vesirakentamisesta vuonna 2000, prosenttia

	Talonrakentaminen, %	Maa- ja vesirakentaminen, %
Uudisrakentaminen	93	64
Korjaus- ja kunnossapitorakentaminen	69	57

Lähde: Julkisten hankintojen kuntakyselyt vuonna 2000

Taulukko 3

Rakennusliikkeiden osuus kuntien kaikista rakennusinvestoinneista (uudisrakentaminen ja peruskorjaus yms.) vuosina 1993–99, prosenttia

	%
1993	68
1994	70
1995	74
1996	76
1997	74
1998	78
1999	79

Lähde: Tilastokeskuksen kuntien talous- ja toimintatilasto

ka toimittaa ilmoitukset edelleen EU:n viralliseen lehteen. Tilastokeskuksen rakennustuotantotilastoon ja Rakennusalan Projektitiedosto Oy:n aineistoihin perustuvien arvioiden mukaan vuonna 1999 toteutettiin kuntien ja niiden liikelaitosten toimesta ainoastaan parikymmentä kynnysarvon rakennushanketta, mutta niiden yhteenlaskettu arvo oli noin 30 prosenttia kuntasektorin rakennushankkeiden kokonaisarvosta.

Kuntien kilpailutettava pienetkin urakat

Julkiset hankintayksiköt, kuten kunnat, on velvoitettu kilpailuttamaan myös kynnysarvoja pienemmät urakat, joskin kynnysarvon alittavissa rakennusurakoissa menettelytavat eivät ole samalla tavoin muotosidonnaisia kuin kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Hankinnoissa on kuitenkin käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailutusmahdollisuudet.

Vuonna 1998 voimaantulleella hankintalain muutoksella kilpailuttamisvelvoite ulotettiin osittain myös niihin urakoihin, jotka aiemmin voitiin toteuttaa kuntien omana työnä. Hankintalain mukaan urakat on aina kilpailutettava, mikäli hankkeeseen on saatu valtionapua ja sen perusteena oleva arvonlisäverollinen kustannusarvio on vähintään viisi miljoonaa markkaa.

Vähintään viiden miljoonan markan urakat muodostavat 70–80 prosenttia kuntien uudisrakentamisesta. Vuonna 1999 yksityisten yritysten suorittamien urakoiden (115 kpl) osuus oli 83 prosenttia tämänkokoisten talonrakennushankkeiden kokonaisarvosta. Maa- ja vesirakentamisessa urakoitsijoiden suorittaminen hankkeiden (59 kpl) osuus nousi puolestaan 92 prosenttiin.

Kuntien omatoimisesti toteuttamien urakoiden (37 kpl) arvo oli 17 prosenttia kuntien vähintään viiden miljoonan talonrakennushankkeista. Vastaavankokoisista maa- ja vesirakennushankkeista kuntien omatoimisesti toteuttamien hankkeiden (12 kpl) osuus oli vain kahdeksan prosenttia. Omatoimisesti toteutettujen hankkei-

den määrä onkin vähentynyt viime vuosina.

Tilastojen pohjalta ei voida päätellä, että kunnat olisivat jättäneet säännösten vastaisesti kilpailuttamatta vähintään viiden miljoonan markan rakennusurakoita. Pääosa omatoimisesti suoritetuista hankkeista on kilpailuttamisvelvoitteen ulkopuolella, sillä niihin ei ole saatu valtionapua. Joitakin urakoita kuntien omat rakennusyksiköt ovat voineet saada kilpailutuksen kautta.

Avoimuutta urakoitsijan valintamenettelyyn

Kynnysarvon alittavissa urakoissa eniten käytetty urakoitsijan hankintamenettely on ollut menettely, jossa tarjouksia on pyydetty suoraan määrättyä joukosta urakoitsijoita. Kuntien mukaan tällä tavoin valintamenettelyyn saadaan sellaiset urakoitsijat, joiden toimintakyky, työn laatu ja sen lopputulos on arvioitu hyväksi aiempien näyttöjen ja kokemusten mukaan.

Kaikille avoin tarjousmenettely on ollut toiseksi yleisin hankintamenettely. Kolmanneksi käytetyin on rajoitettu menettely, jossa tarjouspyynnöt toimitetaan avoimien kyselyjen pohjalta valituille urakoitsijoille. Kuntakyselyjen mukaan myöskään suorat hankinnat yhdeltä urakoitsijalta eivät ole harvinaisia. Suoria hankintoja on pidetty epäkohtana kuntien hankintatoiminnassa.

Yritysten mukaan hankintamenettelyn tulisi olla aiempaa avoimempaa, sillä useimmiten tarjouspyynnöt kohdistetaan vain määrättyille yrityksille. Kilpailuttamisen avoimuutta voitaisiin lisätä, jos kunnat soveltaisivat aiempaa useammin kaikille yrityksille avointa tarjousmenettelyä tai avoimiin ilmoituksiin perustuvaa rajoitettua menettelyä (taulukko 4).

Hinta korostuu laadun kustannuksella

Urakoitsijan valintaperusteena käytetään ensisijaisesti hintaa. Hintaa käytetään kuntien rakennushankkeissa pääasiallisena valintaperusteena lähes kaikkien julkisten hankintojen kyselyihin osallistuneiden yritysten mielestä. Hinnan merkitys korostui myös tehdyissä kuntakyselyissä, joskaan kuntien

Taulukko 4

Kuntien rakennusurakoissa käytetyt urakoitsijan hankintamenetelmät (asteikko: yleisin, melko usein, joskus, harvoin)

	Kuntien mukaan	Kuntien mukaan
Avoin tarjouskilpailu	melko usein	melko usein
Tarjoajien määrän rajoitettu menettely		
a) Tarjouspyynnöt suoraan urakoitsijoille	yleisin	yleisin
b) Avoin kysely/tarjouspyynnöt urakoitsijoille	joskus	melko usein
Suora hankinta	melko usein	harvoin

Lähde: Julkisten hankintojen yritys- ja kuntakyselyt vuonna 2000

Taulukko 5

Kuntien rakennusurakoiden tarjouskilpailuissa käytetty valintaperuste saatujen kokemusten mukaan, prosenttia vastanneista

	Kuntien mukaan, %	Yritysten mukaan, %
Vain hinta	15,6	64,1
Yleisin hinta, toiseksi kokonaistaloudellisuus	62,2	34,0
Yleisin kokonaistaloudellisuus, toiseksi hinta	20,0	1,9
Vain kokonaistaloudellisuus	2,2	–
Yhteensä	100,0	100,0

Lähde: Julkisten hankintojen yritys- ja kuntakyselyt vuonna 2000

mukaan hinta ei näytä olevan yhtä keskeinen valintaperuste kuin yritysten mielestä.

Halvinta hintaa on käytetty valintaperusteena siksi, että laadullisten tekijöiden huomioonottaminen, eli kokonaistaloudellisuuden käyttäminen valintaperusteena, koetaan kunnissa vaikeaksi. Kunnissa on haluttu välttää myös riitatapauksia ja pitkiä valituskiroksia, sillä kokonaistaloudellisuuden perusteleminen halvimpaan hintaan nähdessä ei ole välttämättä helppoa.

Se, että kunnat käyttävät pääsääntöisesti hintaa valintaperusteena, ei kannusta kehittämään rakentamisen laatua. Asia tuotiin esille painokkaasti yrityskyselyissä ja monissa kuntakyselyissä. Osa kyselyihin vastanneista kunnista totesikin, että kokonaista-

loudellisuutta tulisi pitää valintaperusteena aiempaa useammin, sillä kokonaistaloudellisuus sisältää myös hintatekijän.

Kokonaistaloudellisuuden käyttö valintaperusteena edellyttää kuitenkin kunnan tilaajaorganisaatiolta hyvää ammattitaitoa. Kunnissa tarvitaan valmiita pisteytysmallia, joilla muutkin tekijät kuin hinta pystytään ottamaan asiallisesti huomioon tarjousten vertailussa. Kokonaistaloudellisuus valintaperusteena edellyttää myös arviointiperusteiden painoarvojen ilmoittamista jo tarjouspyynnössä (taulukot 5 ja 6).

Tarjouspyynnöt laatuun huomiota kiinnittäville yrityksille

Pätevyyden huomioon ottamista rakennusurakoitsijan valinnassa voidaan

pitää myönteisenä kehityksenä. Kuntasektorin hankintaviranomaiset voisivat osaltaan vauhdittaa kehitystä suuntaamalla tarjouspyyntöjä yrityksille, jotka antavat itsestään läpinäkyvät ja luotettavat laaduntuottokykyyn liittyvät tiedot, edellyttäen että urakoista saadaan riittävä kilpailu aikaiseksi.

Mm. laatuluokitusten hyödyntäminen edellyttää, että pätevyyden toteutamisjärjestelmiä ylläpitävillä yhteisöllä (Rakentamisen Laatu RALA ry yms.) on varauksetta rakentamisen kaikkien osapuolten luottamus. Luokituksilla ei saa kuitenkaan rajoittaa tilaajien toimintavapautta tai yritysten osallistumismahdollisuuksia rakennusurakoita koskeviin tarjouskilpailuihin.

Pienissä kunnissa puutetta tilaajaosaamisesta

Tehdyt kunta- ja yrityskyselyt paljastivat, että hankintaviranomaisten heikko tilaajaosaaminen ja rakennushankkeita valmistelevan henkilöstön niukkuus aiheuttavat ongelmatilanteita erityisesti pienissä kunnissa. Huonosti laaditut tarjouspyynnöt johtavat siihen, että yritysten laatimat tarjoukset eivät ole keskenään vertailukelpoisia ja yhteismitallisia.

Huonosti laaditut tarjouspyynnöt korostavat hinnan merkitystä valintaperusteena ja johtavat helposti tinkimiskierroksiin rinnastettaviin neuvotteluihin. Hankkeita valmistelevan henkilökunnan vähyydestä johtuvista syistä kunnat joutuvat turvautumaan usein

Taulukko 6

Urakoitsijan valintaan vaikuttavat tärkeimmät tekijät kuntien rakennusurakoissa keskiarvoina (asteikolla 5-1, jossa 5=ratkaisevasti, 4=melko paljon, 3=jonkin verran, 2=ei kovin paljon, 1=ei lainkaan)

	Kuntien mukaan keskiarvo	Yritysten mukaan keskiarvo
Hinta	4,78	4,96
Korkea laatu- ja tekninen kehitystaso	3,89	2,64
Aiemmat referenssit, yrityksen tunnettuus	3,69	3,25
Joustavuus, kyky sopeutua paikallisiin tarpeisiin	3,36	2,58
Asiakkaan tarpeiden huomiointi ja palveluhalu	3,33	2,66
Jälkitoimitusten/korjausten hoito	3,21	2,55
Kokonaistoimitus, arvoketju	2,71	2,42
Ympäristövaikutusten huomiointi	2,71	1,92
Urakoitsijan läheisyys, sijainti samassa kunnassa	2,53	2,79
Henkilökohtaiset kontaktit	2,42	3,02

Lähde: Julkisten hankintojen yritys- ja kuntakyselyt vuonna 2000

HANKINTAPERIAATTEITA

Julkisten hankintayksiköiden, kuten kuntien hankintaviranomaisten, on noudatettava rakennusurakoita koskevia hankintoja tehdessään maamme kansallista hankintalainsäädäntöä, joka perustuu EU:n hankintadirektiiveihin. Hankintalainsäädännössä on otettu huomioon myös Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan GPA-sopimuksen määräykset.

Kansallinen hankintalaki tuli voimaan ETA-jäsenyyden myötä vuonna 1994. Hankintalaki sisältää yleisiä periaatteita hankinnoissa noudatettavasta ta-

sapuolisen ja syrjimättömyyden vaatimuksesta, kilpailuttamisesta, tarjousten valinnasta sekä julkisiin hankintoihin sovellettavista oikeusturvakeinoista. Kansallisena valitusviranomaisena toimii kilpailuneuvosto.

Hankintalaki koskee lähtökohtaisesti kaikkia siinä määriteltyjä julkisten hankintayksiköiden tekemiä hankintoja, kuten rakennusurakoita sekä tavara- ja palveluhankintoja, niiden arvosta riippumatta. Yksityiskohtaista hankintamenettelyä sovelletaan niissä julkisissa hankinnoissa, joiden kustannusarvio

on vähintään määrätyn kynnsarvon suuruinen.

Hankintasäännösten peruseriaatteita ovat hankintojen avoin kilpailuttaminen sekä tarjoajien ja tarjousten tasapuolinen kohtelu, eli ns. kilpailuneutraliteetti. Kilpailu hankintamarkkinoilla parantaa verovarojen käyttöä ja merkitsee yrityksille uusia liiketoiminnan mahdollisuuksia. Kysymys on siten yksityisille yrityksille merkittävästä julkisen sektorin toiminnasta.

myös suoriin hankintoihin erityisesti pienissä rakentamiskohteissa, vaikka hankintoja muutoin haluttaisiin kilpailuttaa.

Pienten kuntien osalta rakennushankkeiden kilpailuttamisen tilaajaosaamista voidaan kehittää mm. seudullisella yhteistyöllä naapurikuntien kanssa. Vaihtoehtoisia toimintamalleja ovat rakentamisen kuntayhtymiin perustuvat ratkaisut, ostopalvelut naapurikunnalta hankkeiden kilpailuttamisessa ja suunnittelussa, tai hankintoja valmistelevan ulkopuolisen konsultin käyttö.

Uudelleen kilpailuttaminen yleistä

Julkisten hankintojen kyselyihin osallistuneista yrityksistä 66 prosenttia ilmoitti, että kuntien rakennushankkeissa esiintyy tinkimiskierroksia. Myös 61 prosenttia kunnista totesi, että hankintoja joudutaan uudelleen kilpailuttamaan ainakin joskus. Syynä uudelleen kilpailuttamiseen on yleensä budjetin ylittyminen, koska ensimmäisen tarjouskierroksen hinnat ovat liian korkeita.

Uudet tarjouskierrokset ovat kiellettyjä, jos rakennushankkeen suunnitelmia ei ole olennaisesti muutettu. Kuitenkin 41 prosenttia kyselyihin vastanneista kunnista ilmoitti, että raken-

nuskohteen suunnitelmia ei ole muutettu uudelleenkilpailuttamistilanteessa. Loput ilmoittivat, että suunnitelmia on muutettu ainakin jonkin verran tai olennaisesti hankkeiden uudelleenkilpailuttamista varten.

Kuntien rakennusyksiköt ja yritykset kilpailutilanteessa

Yritysten mukaan kilpailun avautumista hidastavat kuntien rakennusyksiköiden ylisuuret voimavarat ja työllistämisvelvoitteet. Myös kuntien oman rakentamisen kustannusten läpinäkymättömyys ja puutteellinen kustannuslaskenta muodostavat ongelmatilanteita, mikäli kunnan rakennuspalveluyksikkö ja yksityinen rakennusliike kilpailevat keskenään kunnan rakennushankkeesta.

Kuntakyselyt osoittavat, että kuntien rakennusyksiköiden osallistuminen kunnan omiin hankintakilpailuihin on ollut sittenkin vähäistä ja satunnaista. Kuntien rakennusyksiköiden ja urakoitsijoiden välillä ei ole myöskään olemassa yleistä kilpailutilannetta, sillä lähinnä kuntalaista johtuvista syistä kunnan rakennusyksiköt eivät voi kilpailla tasavertaisesti yritysten kanssa.

Voidaan todeta, että kuntien rakennusyksiköiden ei kannata osallistua hankintakilpailuihin urakoitsijoiden kanssa poikkeustilanteita lukuun otta-

matta. Silloinkin kilpailuttamisen edellytyksenä on, että kunnassa on ns. tilaaja-tuottajamalli, jossa rakennuttamis- ja valvontatehtävät on eriytetty urakointitöistä. Laskentatoimen tulee olla eriytetty, jotta yleiskustannusten subventiota ei tapahtuisi.

Lähteet:

Lith, Pekka: Kuntien rakennusurakat -kilpailuttaminen ja markkinoiden toimivuus, Kauppa- ja teollisuusministeriön tutkimuksia ja raportteja 2001.

Rakennusalan Projektitiedosto Oy:n tilastot kuntien maa- ja vesirakentamisesta.

Tilastokeskuksen talonrakennustuotanto-tilastot.

MAAKUNTIEMME KORKEIMMAT KOHDAT KINTTUMÄELTÄ HALTILLE

Suomesta puuttuvat todelliset vuoret. Meillä nimetäänkin vuoreksi kohoumaa, jonka suhteellinen korkeus on vähintään 50 metriä. Suhteellinen korkeus tarkoittaa kohouman korkeutta suhteessa ympäristöönsä.

Korkein huippumme on Skandien vuoristoon sisältyvä Halti. Sen korkeus merenpinnasta on 1 328 metriä. Haltia seuraavat Ridnitšohkka (1 316 m) ja Ruvdnaoaivi (1 239 m). Näiden lisäksi Käsivarren Lapissa kohoaa nelisenkymmentä muuta 1 000 m:n huippua, tunnetuimpana Saana (1 029 m).

Korkeimmat kohoumat Käsivarren ulkopuolella Suomessa ovat Pallastunturin Taivaskero (807 m), Ounastunturin Outakka (723 m), Ylläs (718 m) ja Saariselän Sokosti (718 m), kaikki Lapin läänin alueella.

Oulun läänin korkein kohta on Kuusamon Valtavaara (492 m), Itä-Suomen läänin Koli (347 m) Lieksassa, Länsi-Suomen läänin Multian Kiiskilänmäki (269 m) ja Etelä-Suomen läänin Tiirismaa (223 m) Hollolassa.

SUOMEN MAAKUNTIEN KORKEIMMAT KOHDAT

metriä merenpinnasta

maakunta	kohouma	korkeus (m)	kunta
Lappi	Halti	1 328	Enontekiö
Pohjois-Pohjanmaa	Valtavaara	492	Kuusamo
Kainuu	Iso Tuomivaara	387	Hyrnsalmi
Pohjois-Karjala	Koli	347	Lieksa
Pohjois-Savo	Maaselänmäki	318	Rautavaara
Keski-Suomi	Kiiskilänmäki	269	Multia
Etelä-Pohjanmaa	Raitämäki	240	Soini
Etelä-Savo	Paukkulanmäki	225	Kangasniemi
Pirkanmaa	Vieruvuori	225	Längelmäki
Päijät-Häme	Tiirismaa	223	Hollola
Keski-Pohjanmaa	Salmelanharju	219	Perho
Kanta-Häme	Mustalamminkalliot	190	Lammi
Satakunta	Soininharju	185	Jämijärvi
Uusimaa	Loukkumäki	174	Karkkila
Etelä-Karjala	Haukkavuori	171	Rautjärvi
Varsinais-Suomi	Särämäki	164	Kiikala
Kymenlaakso	Ukkosvuori	159	Valkeala
Pohjanmaa	Pyhävuori	130	Kristiinankaupunki
Ahvenanmaa	Orrdalsklint	129	Saltvik
Itä-Uusimaa	Kinttumäki	108	Pukkila

Maakuntiemme korkeimpien kohtien luetteleminen onkin siten hankalampaa, koska valmiita lähteitä ei ole olemassa. Tar-

vittiin jopa paikkakunnista selvitystyötä, ennen kuin oheinen taulukko valmistui.

Kai Enkama

Kuluttaja luottaa edelleen omaan talouteensa

Suomalaiset luottivat omaan talouteensa maaliskuussa edelleen vahvasti. Usko maan talouden hyvään kehitykseen kuitenkin heikkeni, mikä laski kuluttajan luottamusluvun 6,6:een.

Kuluttajista 63 prosenttia piti maaliskuussa säästämistä kannattavana. Kestotavaroiden ostamista piti edullisena 43 ja lainan ottamista 56 prosenttia kuluttajista.

Kotitalouksien rahatilanne oli yhä parempi. Kotitalouksista 73 prosenttia uskoi pystyvänsä säästämään seuraavan vuoden aikana ja 15 prosenttia suunnitteli ottavansa lainaa.

Monista kulutusaikaisista vahvimpia olivat matkailu- ja remonttiaikeet. Kotitalouksista 8 prosenttia suunnitteli auton hankintaa puolen vuoden sisällä, mutta varmojen aikeiden osuus on pienentynyt. Asunnon ostamista vuoden kuluessa harkitsi maaliskuussa 6 prosenttia kotitalouksista.

Lähde: Kuluttajabarometri 2001, maaliskuu. Tilastokeskus

TILASTOUUTISIA

30.3. Kokonaistuotanto kasvoi 5,2 prosenttia tammikuussa (s. 19)

30.3. Teollisuustuotanto kasvoi 7,1 prosenttia helmikuussa (s. 20)

30.3. Rakennuslupia tammikuussa kymmenes edellisvuotista enemmän (s. 21)

29.3. Palkkasumma kasvoi 6,6 prosenttia vuonna 2000 (s. 22)

29.3. Vuonna 2000 teollisuusyritysten liikevaihto kasvoi 13 prosenttia (s. 23)

29.3. Autokauppa laski tammikuussa (s. 23)

28.3. Tieliikenteessä kuoli helmikuussa 29 ihmistä (s. 27)

27.3. Rakentamisen liikevaihdon kasvu nopeutui vuonna 2000 (s. 23)

22.3. Vuosi 2001 alkoi Suomen majoitusliikkeissä upeasti (s. 27)

21.3. Kuntien talousarviot hie-man viimevuotista optimistisempia (s. 19)

20.3. Työllisyys ja työttömyys helmikuussa 2001

- Työllisiä 53 000 enemmän kuin vuotta aiemmin
- Työllisyysaste 65,6 prosenttia
- Työttömyysaste 9,8 prosenttia, työttömänä 248 000 henkeä (s. 24)

19.3. Hiilidioksidipäästöt vähenivät Kioton tavoitteeseen (s. 20)

19.3. Tuontihinnat laskivat helmikuussa (s. 27)

14.3. Inflaatio helmikuussa 3,1 prosenttia (s. 25)

12.3. Rakennuskustannukset nousivat vuodessa 3,4 prosenttia (s. 21)

9.3. Toimitilarakentaminen vilkastui viime vuonna (s. 21)

1.3. Kulttuuri työllistää yhä useampia suomalaisia (s. 24)

Kuntatalous kehittyi suotuisasti

Taloustarvioiden mukaan kuntatalouden kehitys jatkuu suotuisana tänäkin vuonna. Verotulojen ja valtionosuuksien lisäys ylittää käyttötalouden lisärahoitustarpeen. Vuosikatteiden kohentaminen näkyy investointien kasvuna. Talouden elpyminen ei kuitenkaan koske kaikkia kuntia. Joka viides kunta odottaa vuosikatteensa jäävän negatiiviseksi.

Kunnat arvioivat saavansa tänä vuonna verotuloja kaikkiaan 79,6 miljardia markkaa. Tämä ylittää viime vuodelle budjetoidut verotulot 5,2 mil-

jardilla. Valtionosuudet kasvavat 1,7 miljardia markkaa. Vuosikatteiden odotetaan vahvistuvan 0,7 miljardilla, muut lisätulot hupenevat kasvaviin toimintamenoihin.

Kaikkiaan 92 kunnan toiminta- ja rahoitustulot eivät riitä toiminta- ja rahoitusmenojen kattamiseen, vaan vuosikate jää negatiiviseksi. Näiden kuntien yhteenlaskettu vuosikate on -219 miljoonaa markkaa. Viime vuoden talousarvioissa tällaisia kuntia oli 87, ja niiden yhteenlaskettu vuosikate oli -163 miljoonaa markkaa.

Investointeihin kunnat ovat varanneet 13,3 miljardia markkaa, mikä on 1,6 miljardia enemmän kuin viime vuoden talousarvioissa. Tulorahoituksen kasvusta huolimatta investointeja joudutaan rahoittamaan lainanottoa lisäämällä. Jos talousarvioissa ennakoitu kehitys toteutuu, kuntien pitkäaikainen velka lisääntyy tänä vuonna 2,5 miljardia markkaa.

Liikelaitosmallia noudattavat, kirjanpidollisesti eriytetty liikelaitokset on talousarviolastossa käsitelty Suomen Kuntaliiton talousarviosuosituksen mukaisesti (Kunnan ja kun-

tayhtymän talousarvio ja -suunnitelma, Helsinki 2000). Talousarviotilastoon sisältyy kunnalle tuloutettu korvaus liikelaitoksen peruspääomasta sekä kunnan ja liikelaitoksen väliset lainat, lainojen lyhennekset ja korot. Liikelaitoksen omat tulot ja menot, investoinnit ja lainat muilta kuin kunnalta jäävät sitä vastoin tilaston ulkopuolelle. Liikelaitosten erilaisen käsitteytävän vuoksi talousarviotilaston tiedot eivät ole vertailukelpoisia tilinpäätöstilaston tietojen kanssa.

Lähde: Kuntien talousarviot 2001. Tilastokeskus

KOKONAISTUOTANNON KUUKAUSIKUVAAJA

	2000					2001
	Elo	Syys	Loka	Marras	Joulu	Tammi
	Muutos edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta, %					
Kokonaistuotanto	7,1	5,9	8,7	7,5	3,2	5,2

KANSANTALOUDEEN KYSYNTÄ JA TARJONTA

	1999	1999	2000			
	Milj.mk	4. nelj.	1.nelj.	2.nelj.	3. nelj.	4. nelj.
	Volyymien muutos edellisestä vuodesta, %					
	Käyppiin hintoihin					
Bruttokansantuote	785067	4,1	5,9	5,2	6,3	5,5
Tuonti	254166	9,8	8,3	17,0	11,9	14,0
Kokonaistarjonta	1039233	5,5	6,5	8,0	7,6	7,6
Vienti	333324	16,5	17,8	19,1	20,1	14,4
Kulutusmenot	547524	2,5	3,5	2,6	1,6	1,3
yksityiset	386190	2,7	4,8	3,5	2,2	1,6
julkiset	161334	2,1	0,4	0,4	0,4	0,4
Investoinnit	149465	-0,1	5,5	4,1	4,6	5,1
yksityiset	128351	0,0	4,7	5,2	6,2	6,4
julkiset	21114	-1,0	11,0	0,0	-5,0	-3,0
Varastojen muutos*	5573	.	.	.	.	.
Kokonaiskysyntä	1035886	5,5	6,5	8,0	7,6	7,6
kotimainen kysyntä	702562	0,4	1,5	2,8	1,6	4,0
Tuotanto toimialoittain	3347	.	.	.	.	.
Maatalous		-7,6	2,1	1,1	38,8	2,7
Metsätalous		-0,5	2,3	2,1	3,1	0,9
Koko teollisuus		8,2	11,3	11,0	15,1	15,1
Energia- ja vesihuolto		2,2	2,5	4,3	0,1	-2,8
Rakentaminen		1,7	8,3	5,9	4,1	2,6
Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne		6,9	8,9	4,9	4,4	4,2
Kauppa		3,9	5,3	4,8	2,9	3,8
Julkisen toiminta		0,4	0,8	0,8	0,8	0,8

* sisältää myös tilastollisen eron

BRUTTOKANSANTUOTE

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
						I II III IV
Volyymien muutos edellisvuodesta, %						
	3,8	4,0	6,3	5,3	4,2	5,9 5,2 6,3 5,5

Suurin osa kotimaan katsauksen tiedoista Tilastokeskuksen aikasarjatielokanta ASTIKasta. Lähteenä Tilastokeskus, jollei toisin mainita.

VALTIONVELKA

	31.12.2000	31.1.2001	28.2.2001
	milj.mk		
Markka- ja euromääräinen	286307	285324	278971
Muiden emuvaluuttojen määräinen	51492	51456	45368
Kotimaanvaluuttamääräinen	320143	319124	306683
Ulkomaanvaluuttamääräinen velka	57022	56242	54105
Valtionvelka yhteensä	377165	375366	360788

Valtiokonttori on vuoden 2000 alusta lukien muuttanut tilastoissaan ulkomaisen velan käsitteen sisältöä.

Ulkomaanvaluuttamääräinen velka sisältää nyt vain euroalueen ulkopuolisissa valuutoissa olevan velan.

Vuonna 1999 kotimaisena velkana tilastoitiin markka- ja euromääräinen velka, kun muiden Emu-valuuttojen määräinen velka sisältyi ulkomaiseen velkaan. Nyt muiden Emu-valuuttojen määräinen velka muodostaa oman ryhmänsä kotimaanvaluuttamääräisen velan osana.

VALTION TULOT JA MENOT

	2000	2000	Muutos
	Marras-	Tammi-	Tammi-
	kuu	marras	marras-
	milj. mk		00/99
			%
Valtiontalouden kassatulot			
Verot ja veronluonteiset tulot	14828	160907	12.4
Muut tulot	2848	47045	-6.8
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	17676	207951	7.4
<i>Tulot ilman lainanottoa</i>	17983	220360	9.1
Valtiontalouden kassamenot			
Kulutusmenot	6191	53098	4.7
Siirtomenot	8467	96300	2.3
Reaalisijoitukset	234	2369	8.6
Muut menot	1954	33478	8.8
Menot ilman rahoitustaloustoimia	16847	185246	4.2
Finanssijoitukset	421	10228	-3.9
Menot ilman valtionvelan kuoletuksia	17268	195473	3.8

Lähde: Valtiokonttori

Suomen hiilidioksidipäästöt jo Kioton tavoitteessa

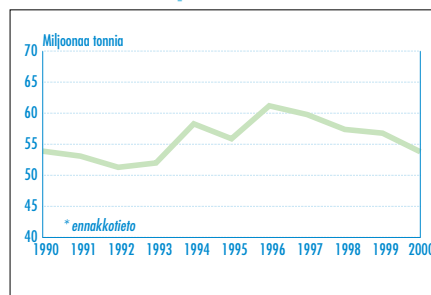
Fossiilisten polttoaineiden ja turpeen hiilidioksidipäästöt olivat ennakkotietojen mukaan viime vuonna 54 miljoonaa tonnia eli noin 3 miljoonaa tonnia pienemmät kuin vuotta aiemmin. Päästöt olivat samalla tasolla kuin vuonna 1990, joka on Kioton ilmastopimuksen perusvuosi.

Hiilidioksidipäästöjen lasku johtui pääasiassa öljyn ja turpeen käytön vähenemisestä. Öljyn käyttö väheni muun muassa korkean hinnan ja lämpimien ilmojen vuoksi. Fossiilisten polttoaineiden ja turpeen käyttöä sähkön tuotan-

nossa korvattiin muun muassa tuontisähköllä sekä vesivoimalla, jonka tuotanto kasvoi runsaiden sateiden takia.

Kioton pöytäkirjassa ja sitä koskevassa EU:n taakanjaossa on Suomen kasvihuonekaasupäästöjen tavoitteeksi vuodelle 2010 asetettu vuoden 1990 taso. Fossiilisten polttoaineiden ja turpeen hiilidioksidipäästöt ovat noin 75 prosenttia kaikista Kioton sopimuksessa seurattavista kasvihuonekaasupäästöistä. Kasvihuonekaasupäästöjen määrä alitti kokonaisuudessaan jo vuonna 1999 perusvuoden 1990 tason.

Fossiilisten polttoaineiden ja turpeen hiilidioksidipäästöt 1990–2000

lutus väheni jo neljäntenä vuonna peräkkäin. Syitä turpeen käytön vähenemiseen ovat sen verotuksen kiristyminen, tuontisähkön edullisuus, puun käytön tuki ja viime vuoden huonot tuotanto-olot.

Turpeen käyttö väheni 17 prosenttia

Energian kokonaiskulutus väheni viime vuonna noin 1,6 prosenttia, vaikka bruttokansantuote kasvoi peräti 5,7 prosenttia. Eniten väheni turpeen käyttö, 17 prosenttia. Turpeen ku-

Öljyn kulutus väheni viime vuonna 4 prosenttia. Sekä kevyen polttoöljyn että raskaan polttoöljyn kulutus väheni noin 8 prosenttia. Kulutuksen laskua selittävät öljyn korkean hinnan lisäksi lämpimät säät. Kevyestä polttoöljystä noin puolet käytetään kiinteistöjen lämmitykseen.

Teollisuustuotanto kasvoi helmikuussa 7,1 %

Teollisuuden työpäiväkorttatuotanto oli Tilastokeskuksen mukaan helmikuussa 7,1 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin.

Metalliteollisuuden tuotanto kasvoi viime vuoden helmikuusta runsaat 13 prosenttia. Metalliteollisuuden sisällä sähköteknisten tuotteiden valmistus lisääntyi runsaat 23 prosenttia. Muun metalliteollisuuden tuotanto kasvoi vajaat 3 prosenttia.

Puu- ja paperiteollisuuden tuotanto laski vajaan prosentin. Kemianteollisuuden tuo-

tanto kasvoi runsaan prosentin ja muun tehdasteollisuuden tuotanto runsaat 2 prosenttia. Energian tuotanto lisääntyi vajaat 12 prosenttia.

Tämä ennakkotieto perustuu Tilastokeskuksella 29. maaliskuuta käytettävissä olleisiin tietoihin. Tarkistettu teollisuustuotannon kasvuprosentti ja toimialoitaitietiedot helmikuulta julkaistaan Internetissä StatFin-tilastopalvelussa 12.4.2001 kello 7.00.

Lähde: Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi 2001, helmikuu, ennako. Tilastokeskus

MARKKINAHAKKUUT

	2001 Tammikuu	Muutos Tammi- kuu 01/00	2000 Tammi- joulukuu	Muutos Tammi- joulukuu 00/99
	1000 m ³	%	1000 m ³	%
Markkinahakkuut yht.	6049	8	56554	2

TEOLLISUUSTUOTANNON VOLYYMI-INDEKSI

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	III ¹⁾	IV ¹⁾	V ¹⁾	VI ¹⁾	VII ¹⁾	VIII ¹⁾	IX ¹⁾	X ¹⁾	XI ¹⁾	XII ¹⁾	I ¹⁾
Indeksi (1995=100)	100,0	103,5	113,2	122,4	129,1	139,5	148,6	148,6	142,0	111,9	135,1	150,5	161,2	158,1	155,7	146,6	
Vuosimuutos, %		6,1	3,5	9,3	7,8	5,5	8,9	4,9	12,9	11,2	11,0	13,6	13,9	18,8	17,4	7,0	6,7

1) Työpäiväkorjattu

TEOLLISUUSTUOTANNON VOLYYMI-INDEKSI (01/00)¹⁾

	2001 Tammikuu	Muutos Tammikuu 01/00 %
Koko teollisuus	146,6	6,7
Energiatuotteet	127,4	0,6
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	131,9	-0,2
Investointitavarat	205,4	17,1
Kestokulutustavarat	120,3	19,4
Muut kulutustavarat	108,1	6,1
Teollisuustuotanto toimialoitain		
Mineraalien kaivu	73,4	8,3
Teollisuus	148,8	7,4
Elintarvikkeiden ja juomien valmistus	108,8	7,9
Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	103,3	8,7
Nahan ja nahkatuott. valmistus	79,7	-8,1
Puutavaran ja puutuotteiden valmistus	128,7	-1,8
Massan, paperin ja paperituotteiden valmistus	120,7	-4
Kustantaminen ja painaminen	111,9	3,5
Koksin ja öljytuotteiden valmistus	120,6	4,1
Kemikaalien ja kemiallisten tuott. valmistus	126,6	-1
Kumi- ja muovituotteiden valmistus	152,3	7,9
Ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	114,2	-0,9
Perusmetallien, metallituotteiden valmistus	125,8	5
Koneiden ja laitteiden valmistus	110,9	11
Sähkötekn. tuott. ja instrumenttien valmistus	343,2	19,3
Kulkuneuvojen valmistus	112,9	7,2
Huonekalujen valmistus, muu valmistus	129,8	15,5
Energia- ja vesihuolto	134	0,3
Tehdasteollisuuden erikoisindeksit		
Puu- ja paperiteollisuus	122,3	-3,6
Metalliteollisuus	190,3	14,2
Kemianteollisuus	132,8	2
Muu tehdasteollisuus	111	6,4

1) Työpäiväkorjattu

Moottoribensiinin kulutus väheni 3,5 prosenttia, mutta dieselöljyn kulutus kasvoi 2 prosenttia. Dieselöljyn kulutuksen kasvu johtui kuljetusten lisääntymisestä.

Hiilen kulutus väheni 1,5 prosenttia, mutta maakaasun kulutus kasvoi 2 prosenttia.

Vesivoiman tuotanto kasvoi

Vesivoiman tuotanto kasvoi viime vuonna 15 prosenttia. Vesivoimaakin ripeämmin kasvoi tuulivoiman tuotanto, 61 prosenttia. Sen osuus sähkönhankinnasta on kuitenkin vain 0,1 prosenttia.

Sähkön nettotuonti saavutti viime vuonna uuden ennätysen, 11,9 terawattituntia, mi-

kä vastasi 15 prosenttia sähkön kokonaiskulutuksesta. Sähkön tuonti Ruotsista kasvoi peräti 25 prosenttia, mutta tuonti Venäjältä väheni puolestaan 13 prosenttia. Ruotsissa ja Norjassa viime vuosi oli erittäin runsassateinen.

Puuperäisten energialähteiden käyttö pysyi viime vuonna lähes ennallaan. Puunjalostusteollisuuden jätehiemien käyttö kasvoi hieman, mutta teollisuuden puutähteiden käyttö pysyi ennallaan, koska aiempaa suurempi osa puutähteistä on viime vuonna todennäköisesti käytetty massan valmistukseen. Puun pienkäytön oletetaan hieman vähentyneen lämpimien säiden takia.

Ydinvoiman tuotanto väheni viime vuonna 2 prosenttia. Syynä olivat edellistä vuotta pidemmät huoltoseisokit.

Lähde: Energiaennakko 2000. Tilastokeskus

Toimitilarakentaminen vilkastui viime vuonna

Uudisrakennustöitä aloitettiin viime vuonna kaikkiaan lähes 39 miljoonan

kuutiometrin edestä, mikä oli 2 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Teollisuusrakennusten kuutiot kasvoivat neljänneksen edellisvuotista. Myös liike- ja toimistorakennuksia alettiin rakentaa enemmän kuin vuoden 1999 aikana. Aloitettujen asuinrakennusten kuutiomäärä sen sijaan väheni 7 prosenttia.

Lähde: Rakennus- ja asunto-tuotanto, 4. neljännes 2000. Tilastokeskus.

KONKURSSIT

	2000 Joulukuu	2000 Tammi- joulukuu	Vuosi- muutos %
Konkurssiin haettuja yhteensä	177	2908	-6
<i>Yritykset</i> ¹⁾	166	2790	-3
Maa-, metsä- ja kalatalous	3	43	-30
Teollisuus, kaivostoiminta, energiahuolto	15	404	-5
Rakentaminen	27	454	-8
Kauppa	36	574	1
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	8	198	3
Kuljetus, tietoliikenne ja varastointi	24	267	9
Muut palvelut	30	531	-9
Toimiala tuntematon	23	319	2
<i>Yksityishenkilöt</i>	11	118	-41
Uhanalaisten työpaikkojen määrä	499	10792	18

1) Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät.

MYÖNNETYT RAKENNUSLUVAT

	2001 Tammi- kuu	Muutos Tammi- kuu 01/00	2000 Tammi- joulukuu	Muutos Tammi- joulukuu 00/99
	1000 m ³	%	1000 m ³	%
Kaikki rakennukset	1 713	10	44 725	6
Asuinrakennukset	461	-32	13 924	-1
Vapaa-ajan asuinrakennukset	52	100	1 232	12
Liike- ja toimistorakennukset	418	40	8 112	19
Julkiset palvelurakennukset	191	46	2 889	-4
Teollisuus- ja varastorakennukset	427	59	11 903	21
Maatalousrakennukset	97	-11	4 337	-16
Muut rakennukset	67	47	2 329	2

RAKENNUSKUSTANNUSINDEKSI

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001										
							IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
Indeksi (1990=100)	102,2	103,5	102,7	105,2	107,6	109,1	111,7	112,1	112,5	112,6	112,9	113,1	113,5	113,6	113,7	114,0	114,9
Vuosi- muutos, %	1,5	-1,3	-0,8	2,4	2,3	1,4	3,1	3,1	3,2	3,0	3,0	3,0	3,2	3,3	3,3	3,3	3,7

RAKENNUSKUSTANNUSINDEKSI (1995 = 100)

	2001 Tammikuu	Kuukau- simuutos %	Vuosi- muutos %
Kokonaisindeksi (ammattimainen rak.)	110,7	0,8	3,7
Työpanokset	117,4	1,6	4,2
Tarvikepanokset	110,5	0,5	4
Muut panokset	101,1	0,7	2,3
Ammattimainen rakentaminen			
Asuinkerrostalo	109,9	0,8	3,3
Toimisto- ja liikerakennus	110,2	0,8	3,8
Teollisuus- ja varastorakennus	112,6	0,9	4,4
Omatoiminen rakentaminen			
Erillinen pientalo	113,3	1,1	3,9
Maatalouden tuotantorakennus	113,1	0,9	3,8

ASUNTOTUOTANTO

	2000	2000 1. nelj.	2000 2. nelj.	2000 3. nelj.	2000 4. nelj.
Myönnetty rakennus- luvut asunnoille	36386	9980	13347	6927	6132
Aloitettujen asunnot	31700	5770	11800	8470	5660
Valmistuneet asunnot	31135	8099	8459	6872	7705

ASUNTOJEN HINNAT 1)

	1999 2. nelj.	2000 3. nelj.	2000 1. nelj.	2000 2. nelj.	2000 3. nelj.	2000 4. nelj.
Pääkaupunkiseutu						
Keskim. neliöhinta, mk/m ²	11686	12125	12499	12616	12255	12182
Nimellishintaindeksi, 1983=100	219,2	227,5	234,5	236,7	229,9	228,5
Reaalihintaindeksi, 1983=100	130,3	134,4	137,4	136,6	131,5	130,1
Kaupat tilastossa	1319	1302	1396	1273	1464	1280
Muu Suomi						
Keskim. neliöhinta, mk/m ²	6298	6385	6472	6572	6416	6310
Nimellishintaindeksi, 1983=100	215,8	218,8	221,8	225,2	219,9	216,2
Reaalihintaindeksi, 1983=100	128,3	129,3	129,9	130,0	125,8	123,1
Kaupat tilastossa	2790	2348	2658	2391	2524	2064

1) Vanhojen kerrostaloalueiden keskimääräiset velattomat neliöhinnat

Palkkasumma kasvoi viime vuonna 6,6 %

Koko talouden palkkasumma oli viime vuonna 6,6 prosenttia suurempi kuin vuonna 1999. Vuotta aiemmin kasvu oli 4,8 prosenttia. Viime vuoden kasvu oli toissavuotista nopeampaa lähes kaikilla päätoimialoilla ja julkisella alalla. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen toimialoitaisiin ja kuukausittaisiin palkkasummakuvaajiin.

Tammikuussa kasvu jatkui, sillä tammikuussa päättyneellä kolmen kuukauden ajanjaksolla koko talouden palkkasumma kasvoi 7,2 prosenttia vuotta aiemmasta.

Eniten rakentamisessa ja palveluilla

Teollisuusyritysten maksama palkkasumma kasvoi runsaat 6

prosenttia vuodesta 1999 vuoteen 2000. Palkkasumma kohosi eniten sähkötekniisessä teollisuudessa, 13 prosenttia. Palkkasumma kasvoi kaikilla muilla teollisuuden toimialoilla paitsi sähkö-, kaasu- ja vesihuollossa.

Rakennusyritysten maksama palkkasumma kasvoi viime vuonna 12 prosenttia. Talonrakentamisen palkkasumma lisääntyi 13 prosenttia ja maa- ja vesirakentamisen 5 prosenttia. Kasvu oli hieman edellisvuotista nopeampaa.

Vähittäiskaupan palkkasumma kohosi 6 prosenttia eli saman verran kuin edellisenä vuonna. Eniten palkkasumma lisääntyi tietokonelaitteistojen sekä tietoliikennevälineiden ja toimistokoneiden vähittäiskaupassa, 14 prosenttia. Auto-kaupassa palkkasumman kasvu hidastui 6 prosenttiin vuodesta 1999.

Julkisen alan palkkasumma kasvoi 4 prosenttia. Vuotta aiemmin kasvu oli 3 prosenttia. Koulutuksen palkkasumma lisääntyi muiden kuin julkisen alan palkanmaksajien osalta viime vuonna 7 prosenttia. Terveystieteiden- ja sosiaalipalvelujen, julkinen ala pois lukien, palkkasumma lisääntyi 10 prosenttia eli saman verran kuin vuotta aiemmin. Rahoitustoiminnan palkkasumman kasvu oli 9 prosenttia.

Muiden palvelualojen yritysten maksama palkkasumma oli 8 prosenttia edellistä vuotta korkeampi. Kasvu nopeutui vuotta aiemmasta, jolloin se oli 6 prosenttia. Nopeimmin kasvavat toimialat muissa palveluissa olivat työnvälitys ja henkilöstön hankinta sekä tietojenkäsittelypalvelu, joiden kummankin palkkasumma kohosi 20 prosenttia.

Palkkasummakuvaajien julkaiseminen muuttuu

Liikevaihto- ja palkkasummakuvaajat julkaistaan eri tiedotteina maaliskuusta 2001 lähtien. Kaikkien toimialojen palkkasummakuvaajat julkaistaan yhtenä tiedotteena kahden kuukauden kuluttua tarkasteltavan kuukauden päättymisestä. Julkaiseminen nopeutuu yhdellä kuukaudella. Koko talouden palkkasumma laskeetaan toimialoitaisista indeksisarjoista painottamalla.

Palkkasummakuvaajat perustuvat verohallinnon työnantajasuoritustietoihin, joita täydennetään Tilastokeskuksen aineistoilla. Keskeiset tiedot julkaistaan lehdistötiedotteena ja indeksisarjat Internetissä osoitteessa <http://tilastokeskus.fi/suhdanteet/bt>.

Indeksisarjat löytyvät myös Tilastokeskuksen StatFin-talustalustietopalvelusta statfin.stat.fi.

ULKOMAANKAUPPA

	2000 Joulukuu milj. mk	Vuosi- muutos %
<i>Tuonti tavaroiden käytön mukaan</i>		
Tuonti yhteensä	18773	15,9
Raaka-aineet ja tuotantotarvikkeet	7261	7,3
Energiatuotteet	2675	49,4
Investointitavarat	4850	23,9
Kestokulutustavarat	2068	16
Muut kulutustavarat	1920	-0,9
<i>Vienti toimialojen mukaan</i>		
Vienti yhteensä	25154	16,9
Maa- ja metsätaloustuotteet	255	53,6
Teollisuustuotteet	24676	16,7
elintarvikkeet, juomat ja tupakka	407	9,4
tekstiilit ja vaatteet	245	-4,7
puutavara ja puutuotteet	1172	-7
massa, paperi ja -paperituotteet	5191	7,4
kemikaalit ja kemialliset tuotteet	1386	19,8
kumi- ja muovituotteet	331	3,1
perusmetallit ja metallituotteet	2053	4,1
koneet ja laitteet	3588	48,7
sähkötekniiset tuotteet	7770	19,4
kulkuneuvot	1100	23
<i>Kauppatase</i>	6380	

Lähde: Tullihallitus

MAKSUTASE

	1999	2000	2000	2001	
	milj. mk				
			Marras	Joulu	
	Tammi				
Vaihtotase	40325	58559	6453	6769	4629
Kauppatase	65208	85270	7569	7180	7150
Palvelut	-5522	-6738	-584	-715	-671
Pääomansiirrot	648	366	0	366	0
Rahoitustase	-27403	-54077	-3219	14	11663

Lähde: Suomen Pankki

KESKEISIÄ VALUUTTAKURSSEJA

	1999	2000	2001	
	Valuuttojen keskiarvot, mk			
		Joulu	Tammi	Helmi
USD USA:n dollari	5,58	6,63	6,34	6,45
CAD Kanadan dollari	3,75	4,35	4,22	4,24
GBP Britannian punta	9,03	9,7	9,37	9,38
JPY Japanin jeni	0,05	0,06	0,06	0,06
SEK Ruotsin kruunu	0,68	0,69	0,67	0,66
NOK Norjan kruunu	0,72	0,73	0,72	0,73
DKK Tanskan kruunu	0,80	0,8	0,8	0,8
EEK Viron kruunu	0,38	0,38	0,38	0,38

Lähde: Suomen Pankki

ULKOMAANKAUPPA

	1995	1996	1997	1998	1999	2000												
							I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Tuonti, milj. mk	128556	141720	160995	172819	176536	15223	16802	17532	17479	19173	18680	16673	17851	17920	21616	20432	18773	
Vienti, milj. mk	176021	186334	212840	230569	233343	19966	21252	24500	21439	26137	24183	22823	23922	26937	30130	27201	25154	
Kauppatase, milj. mk	47466	44615	51846	57750	56807	4760	4450	7083	3933	6956	5453	6196	6077	8988	8637	6752	6380	

Lähde: Tullihallitus

Teollisuusyritysten liikevaihto kasvoi viime vuonna 13 %

Teollisuusyritysten liikevaihto oli viime vuonna 13 prosenttia suurempi kuin vuonna 1999. Eniten liikevaihto kasvoi vientiteollisuudessa. Liikevaihto kasvoi kaikilla muilla toimialoilla paitsi sähkö-, kaasu- ja vesihuollossa.

Liikevaihto kasvo eniten metallien jalostuksessa, 30 prosenttia. Sähköteknisten tuotteiden liikevaihto oli 25 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin. Koneiden ja laitteiden valmistuksessa, kemianteollisuudessa sekä puu- ja paperiteollisuudessa liikevaihto lisääntyi 13 prosenttia. Metallituotteiden ja ei-metallisten mineraalituotteiden valmistuksessa liikevaihto kasvoi 11 prosenttia.

Vuoden 2000 viimeisellä neljänneksellä teollisuusyritysten liikevaihto oli 12 prosenttia suurempi kuin vuoden 1999 vastaavana ajanjaksona. Liikevaihto kasvoi kaikilla

muilla toimialoilla paitsi sähkö-, kaasu- ja vesihuollossa.

Eniten eli runsaat 23 prosenttia liikevaihto kasvoi sähköteknisessä teollisuudessa. Myös metallien jalostuksen liikevaihto oli lähes 23 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin. Koneiden ja laitteiden valmistuksessa liikevaihto lisääntyi 14 prosenttia ja kemianteollisuudessa sekä puu- ja paperiteollisuudessa 10 prosenttia. Ei-metallisten mineraalituotteiden ja metallituotteiden valmistuksen liikevaihto kasvoi 9 prosenttia edellisen vuoden vastaavasta ajanjaksosta.

Rakentamisen liikevaihdon kasvu nopeutui

Rakennusyritysten liikevaihto kasvoi Tilastokeskuksen mukaan viime vuonna 15 prosenttia. Talonrakentamisen liikevaihto lisääntyi 17 prosenttia ja maa- ja vesirakentamisen 8 prosenttia. Varsinkin talonrakentamisen liikevaihto kasvoi huomattavasti edellisvuotista nopeammin.

Lähde: Liiketoiminnan kuukausikuvaajat. Tilastokeskus

KESKEISIÄ KORKOJA

	2000		2001		
	Loka	Marras	Joulu	Tammi	Helmi
Eoniaikorko	4,76	4,83	4,83	4,76	4,99
Euriborkorot					
1 viikko	4,8	4,85	4,88	4,81	4,83
1 kk	4,85	4,92	4,94	4,81	4,8
2 kk	4,91	5,07	4,93	4,79	4,78
3 kk	5,04	5,09	4,93	4,77	4,76
4 kk	5,06	5,1	4,92	4,74	4,72
5 kk	5,08	5,11	4,91	4,71	4,69
6 kk	5,1	5,13	4,91	4,68	4,67
9 kk	5,16	5,16	4,88	4,6	4,61
12 kk	5,21	5,19	4,87	4,58	4,59
Valtion obligaatioiden korkoja					
5 vuotta	5,34	5,26	4,89	4,7	4,71
10 vuotta	5,45	5,4	5,14	5,02	5,02

Lähde: Suomen Pankki

HEX-OSAKEINDEKSI (28.12.1990 = 1000)

	1999		2001		
	Loka	Marras	Joulu	Tammi	Helmi
Yleisindeksi	7800	12301	0	0	11948
Vuosimuutos, %	72,3	51,4	0,0	0,0	-16,8
					9283
					-41,5

LIKETOIMINNAN SUHDANNEKUVAAJAT

	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummakuvaaja	
	Indeksiluku 12/2000	Muutos, % 10-12/99 – 10-12/00	Indeksiluku 12/2000	Muutos, % 10-12/99 – 10-12/00
Teollisuus	151	12	134	7
Rakentaminen	187	16	176	12
Kauppa	142	7	146	7
Muut palvelut	154	11	141	10

Indeksiluku on trendin uusimman kuukauden pisteluku.

Muutos-% on alkuperäisen sarjan (muiden palveluiden liikevaihdon työpäiväkorjatun sarjan) kolmen viimeisimmän kuukauden keskiarvon muutos verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon. Kolmen kuukauden keskiarvo tasaa satunnaisvaihtelua.

Palvelualojen liikevaihtokuvaajassa on otettu huomioon aloittaneet ja lopettaneet yritykset. Muiden kuvaajien laskennassa käytetään paneelia, jossa ovat mukana vertailukelpoiset yritykset kohdekuukaudelta ja edellisen vuoden vastinkuukaudelta.

KAUPAN MYYNTI, KAUPPAPÄIVÄKORJATUT MÄÄRÄINDEKSIT (1995=100)¹⁾

	2001 Tammikuu	Muutos Tammikuu 01/00, %
Moottoriajoneuvojen kauppa, korjaus ja huolto sekä polttoaineen vähittäismyynti	133,5	-12,6
Agentuurikauppa ja tukkukauppa poislukien moottoriajoneuvojen kauppa	110,7	1,7
– yleistukkukauppa	107,9	1,9
Vähittäiskauppa poislukien moottoriajoneuvojen kauppa	112,1	3,2
– tavaratalokauppa	126,3	3
– päivittäistavarakauppa	104,4	3,9

1) Vuoden 1998 alusta tapahtuneen tilastointitavan muutoksen takia tukku- ja vähittäiskaupan myynnistä julkaistaan kaupapäiväkorjatun määräindeksin ennakkotiedot koko tukku- ja vähittäiskaupasta sekä autokaupasta. Tukkukaupasta julkaistaan lisäksi yleistukkukaupan ja vähittäiskaupasta tavaratalo- ja päivittäistavarakaupan ennakkotiedot. Enemmän kaupan tilastoinnin muutoksista Tietojassa 5/98 sivulla 22.

YLEISÖN TALLETUKSET PANKEISSA

	2000			
	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.
Markkatalletukset (euromääräiset 1999–)				
Kanta, milj.mk	320285	319424	314626	324665
Keskikorko, %	1,39	1,63	1,83	1,95
Valuuttatalletukset (muut kuin euromääräiset 1999–)				
Kanta, milj.mk	6515	7172	7925	6867
Keskikorko, %	3,39	3,60	3,93	3,87

PANKKIEN LUOTOT YLEISÖLLE

	2000			
	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.
Markkaluotot (euromääräiset 1999–)				
Kanta, milj.mk ¹⁾	357060	360530	366508	375677
Keskikorko, % ²⁾	5,10	5,62	6,06	6,22
Valuuttaluotot (muut kuin euromääräiset 1999–)				
Kanta, milj.mk	7775	8130	7788	7238
Keskikorko, %	6,05	6,38	6,54	6,43

	2000					2001
	Elo	Syys	Loka	Marras	Joulu	Tammi

Kotimaiset uudet euroluotot ¹⁾

Määrä milj.mk ²⁾	15607	16861	17485	16578	20704	17091
Keskikorko, % ³⁾	5,62	5,75	5,84	5,83	5,64	5,60

1) 31.12.98 asti uudet markkaluotot

2) Ml. valtion varoista välitetyt

3) Pl. valtion varoista välitetyt

Työllisiä lisää 53 000

Työllisiä oli helmikuussa Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 53 000 henkeä enemmän kuin vuotta aiemmin. Jatkuvaa koko-aikatyötä tekevien palkansaajien määrä kasvoi 35 000:lla.

Toimialoista työllisyys lisääntyi eniten rahoituspalveluissa ja liike-elämän palveluissa sekä liikenteessä. Työpaikat lisääntyivät eniten Länsi-Suomen ja Etelä-Suomen lääneissä.

Työttömiä oli työvoimatutkimuksen mukaan helmikuussa 248 000 eli 36 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyysaste oli 9,8 prosenttia, kun se vuotta aiemmin oli 11,3 prosenttia. Työttömyysaste oli alhaisin Etelä-Suomen läänissä eli 7,7 prosenttia ja korkein Oulun läänissä, 14,9 prosenttia.

Lähde: Työvoimatilasto 2001, helmikuu. Tilastokeskus

TYÖTTÖMYYS

	2001		Muutos Tammikuu 01/00 %
	Tammikuu	Helmikuu	
Työttömät, 1000 henkeä	248	248	-12,7
Miehet	119	121	-18,8
Naiset	130	127	-6,6
15-24-vuotiaat	56	59	-18,1
Työttömyysaste, %	9,9	9,8	-1,5
Miehet	9	9,1	-2,2 yks.
Naiset	10,8	10,4	-0,9 yks.
15-24-vuotiaat	20	20,7	-3,9 yks.
Työttömyysaste toimialoitain, %			
Maa-, riista- ja metsätalous	5,3	4,9	-0,4 yks.
Teollisuus	5,6	4,6	-0,8 yks.
Rakentaminen	15,8	13,6	-3,7 yks.
Kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta	7,3	5,6	-2,1 yks.
Liikenne	5,1	5,5	-1,2 yks.
Rahoitus-, vakuutus- ja liike-elämän palvelut	7,3	5,5	-1,8 yks.
Julkiset ja muut palvelut	7,9	8,8	-0,3 yks.

Kulttuurityössä yhä useampi

Kulttuurin toimialoilla työskenteli vuonna 1998 noin 85 600 henkilöä, kun vuonna 1995 määrä oli 75 500. Vuonna 1998 kulttuurin toimialojen osuus työllisestä työvoimasta oli 4 prosenttia.

Kulttuuritoimialoista eniten työllistivät sanoma- ja aikakauslehdet, 34 prosenttia. Seuraavaksi eniten työntekijöitä oli radio- ja televisiotoiminnassa sekä kirjastoissa, arkistoissa ja museoissa.

Tuoreimmat tiedot sekä ammateista että toimialoista on saatavissa väestölaskennasta vuodelta 1995, jolloin kulttuurin toimialoilla ja ammateissa työskenteli yhteensä 106 000 henkilöä. Tämä oli 5,5 prosenttia koko työllisestä työvoimasta. Kulttuurin toimialoilla työskenteli 75 500 henkilöä ja kulttuurin ammateissa 69 100 henkilöä – ryhmät ovat osin päällekkäisiä.

38 500 suomalaista työskenteli kulttuurialan ytimessä eli kulttuuriammatissa kulttuurin toimialalla.

Lisäys 65 % 1970–95

Kulttuuriammatin harjoittajien määrä kasvoi vuodesta 1970 vuoteen 1995 lähes 65 prosenttia ja heidän osuutensa työllisestä työvoimasta nousi 2 prosentista 3,6 prosenttiin. Työllinen työvoima supistui tänä aikana 9 prosenttia. Eri-tyyppisen paljon kasvoi kirjastojen, arkistojen ja museoiden työntekijöiden määrä, 2,5-kertaiseksi. Myös toimistustyötä tekevien sekä taide-, muotoilu- ja taidekasityöalalla ja mainonnan parissa työskentelevien määrä lähes kaksinkertaistui. Yksittäisistä ammattiryhmistä eniten kasvoi muiden taide- ja viihdealan työntekijöiden määrä (349 %).

Naisten osuus kasvoi selvästi useissa kulttuuriammateissa. Vuosien 1970 ja 1995 välillä naisten osuus kulttuuriammateissa kasvoi 41 prosentista 51 prosenttiin.

Vuonna 1995 suurimmat kulttuuriammattiryhmät olivat graafinen työ sekä taide, muotoilu ja taidekasityö. Kolmanneksi nousivat mainonnan ammatit.

Kulttuurityövoimaksi on katsottu henkilöt, jotka harjoittavat kulttuuriammattia millä tahansa toimialalla tai työskentelevät kulttuurisella toimialalla missä tahansa ammatissa. Mukaan on laskettu laajaa määritelmää soveltaen kaikki kulttuuristen tuotteiden tai palveluiden tuotantoon ja jakeluun osallistuvat henkilöt.

Lähde: Karttunen, Sari: Kulttuurityövoima Suomessa 1970–1999. Tilastokeskus.

TYÖLLISYYS

	2001	2001	Muutos Tammikuu 01/00 %
	Tammikuu	Helmikuu	
	1000 henkeä		
15-74-vuotiaita	3904	3905	0,2
Työvoima yhteensä	2520	2542	0,7
Työvoimaosuus, %	64,6	65,1	0,3
Työvoimaan kuulumattomat 15-74-v.	1384	1363	-0,7
siitä koululaiset ja opiskelijat	383	372	-1,6
kotitaloustyötä tekevät	96	89	0
Työlliset yhteensä	2272	2293	2,4
Yrittäjät ja yrittäjäperheenjäsenet	317	309	-3,1
Palkansaajat	1955	1984	3,3
Työlliset työajan mukaan			
Kokoaikatyölliset	1977	1983	1,5
Osa-aikatyölliset	292	309	8
Työlliset toimialoitain			
Maa-, riista- ja kalatalous	114	113	1,4
Metsätalous	28	23	5,6
Teollisuus	493	460	-4,2
Talonrak., rak.asennus ja viimeistely	104	118	-2,6
Maa- ja vesirakentaminen	22	25	0,8
Kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta	337	339	-0,5
Liikenne	162	174	8,8
Rahoitus-, vakuutus- ja liike-elämän palvelut	279	312	12,7
Julkiset ja muut palvelut	728	722	3,3
Toimiala tuntematon	5	7	55,6
Tehdyt työtunnit, milj. tuntia	330,1	316	-3,3

TYÖMARKKINAT

	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2000	2001							
								VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
Työlliset, 1000 henkeä	2099	2127	2169	2222	2296	2335	2446	2468	2427	2332	2317	2336	2319	2272	2293
Työttömät, 1000 henkeä	382	363	314	285	261	253	280	210	219	234	225	224	210	248	248
Työttömyysaste, %	15,4	14,6	12,7	11,4	10,2	9,8	10,3	7,8	8,3	9,1	8,9	8,7	8,3	9,9	9,8

*ennakkotieto

Inflaatio helmikuussa 3,1 %

Kuluttajahintojen vuosimuutos eli inflaatio oli helmikuussa 3,1 prosenttia. Inflaatio hidastui, sillä tammi-kuussa se oli 3,3 prosenttia.

Vuodessa kuluttajahintoja nostivat eniten kohonneet korot, yhteensä 0,7 prosenttiyksikköä. Bensiinin ja kevyen polttoöljyn kallistuminen vaikuttanut helmikuussa inflaatioon suoraan 0,3 prosenttiyksikköä. Vuokrien nousu vaikutti runsaasti 0,2 prosenttiyksikköä. Myös elintarvikkeet ja julkisen liikenne kallistuivat viime

vuoden helmikuusta. Inflaatiota hillitsi eniten vihannes-ten halpeneminen.

Tammikuusta helmikuuhun kuluttajahinnat nousivat 0,6 prosenttia, mikä johtui ennen kaikkea polttonesteiden ja vuokrien kallistumisesta. Hiihtolomakausi nosti myös valmistajien hintoja.

Tilastokeskuksen haastattelijat keräävät indeksiä varten yli 50 000 hintatietoa noin 2 000 liikkeestä aina kuukauden puolivälissä. Lisäksi noin 600 hintatietoa kerätään keskitetysti.

Lähde: Kuluttajahintaindeksi 2001, helmikuu. Tilastokeskus

PALKANSAAJIEN ANSIOTASOINDEKSI (1995 = 100)

	1999		2000		
	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.
Toimiala					
Maa- ja metsätalous	111,3	113,9	115,7	116,1	116,3
Teollisuus	115,5	117,8	119,2	119,6	120,5
Energia- ja vesihuolto	113,5	115,1	117,9	118,1	118,8
Rakentaminen	114,8	117,5	118,8	119,2	119,7
Tukku- ja vähittäiskauppa	113,3	114,8	117,4	117,6	118,0
Majoitus ja ravitsemustoiminta	112,0	115,2	116,0	116,1	116,3
Kuljetus	113,5	115,1	117,8	118,0	118,6
Posti- ja teleliikenne	117,5	120,7	122,1	122,5	122,9
Rahoitus	117,2	119,6	120,8	120,9	122,0
Vakuutus	115,3	117,9	119,1	119,2	119,4
Kiinteistöalan palvelut	115,8	118,9	121,3	121,5	122,0
Tietojenkäsittelypalvelu	112,3	114,5	117,1	117,3	117,7
Tutkimus ja kehittäminen	115,1	117,7	119,2	119,4	119,6
Julkinen hallinto	113,4	115,9	117,2	117,5	117,7
Koulutus	111,3	113,6	114,9	115,1	115,4
Terveydenhuoltopalvelut	113,6	115,8	117,1	117,4	117,7
Sosiaalipalvelut	112,1	114,3	115,6	115,9	116,1
Yhteensä	114,1	116,4	118,1	118,3	118,8
Tuntipalkkaiset	114,6	116,7	118,4	118,7	119,6
Kuukaupipalkkaiset	114,0	116,3	117,9	118,2	118,6
Sektori					
Yksityinen sektori	114,9	117,1	118,9	119,2	119,8
Kunnat	112,2	114,4	115,7	116,0	116,3
Valtio	113,6	116,2	117,6	117,8	118,0
Muut	111,6	114,0	115,5	115,7	116,0

JULKISTEN MENOJEN HINTAINDEKSI (1995 = 100)

	1998	1999	1999		2000		
			4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.
Valtiontalous	102,9	103,8	104,3	105,8	106,9	107,7	108,1
Kunnallistalous	105,4	107,1	107,7	109,5	110,9	111,6	112,0

KULUTTAJAHINTAINDEKSI

	1997	1998	1999	2000			2001							
				IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
Indeksi (1995=100)	101,8	103,2	104,4	107,2	107,7	108,2	108,3	108,5	109,3	109,4	109,3	109,1	108,9	109,5
Vuosi- muutos, %		1,2	1,4	1,2	2,7	2,9	3,5	3,7	3,8	4,2	4,1	4,0	3,5	3,1
Elinkustannusindeksi (1995:10=100)	1415	1435	1452	1490	1497	1504	1505	1507	1519	1520	1519	1517	1514	1522

KULUTTAJAHINTAINDEKSI (1995 = 100)

	2001	Kuukausi- muutos %	Vuosi- muutos %
	Helmikuu		
Kokonaisindeksi	109,5	0,6	3,1
Elintarvikkeet ja juomat	104,3	0	2,4
Alkoholijuomat ja tupakka	112,4	0,2	2,5
Vaatetus ja jalkineet	94,5	1	-0,2
Asuminen, lämpö ja valo	114,2	0,9	4,8
Huonekalut, kodinkoneet ja -hoito	104,5	0,2	1,7
Terveyden- ja sairaudenhoito	115,9	0,2	2,7
Liikenne	114,5	1,1	2,5
Viestintä	97,4	-0,2	2,2
Kulttuuri ja vapaa-aika	108,5	0,9	3,2
Koulutus	120,1	0	5,4
Hotellit, kahvilat ja ravintolat	114,2	0,2	2,8
Muut tavarat ja palvelut	105,6	0,3	4,4
Nettohintaindeksi (1995=100) joulukuu	108,3	-0,2	4,0
Pohjainflaatioindikaattori (1995=100) joulukuu	108,2	-0,2	3,5

TUOTANNON HINTAINDEKSI (1949=100)

	2001	Kuukausi- muutos %	Vuosi- muutos %
	Helmikuu		
Kokonaisindeksi	1685	-0,2	3,9
Kotimarkkinatavarat	1678	0	4
Vientitavarat	1743	-0,6	3,8
Tavararyhmät (SITC)			
0 Elintarvikkeet	1403	-1,3	0,4
7 Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	1516	-1,3	-2,7
71 koneet ja laitteet, ei sähkökoneet	2341	0,9	2,2
72 sähkökoneet, -laitteet ja -tarv.	699	-4,9	-11,3
Toimialaryhmät (ISIC, Rev.1)			
2-3 Tehdasteollisuus	1665	-0,5	3,7
34-38 metalliteollisuus	1425	-1,3	0,1
34 metallin perusteollisuus	1224	-2,3	7,1
35 metallituoteteollisuus	1642	0,5	4,9
36 koneeteollisuus	2347	0,9	2,4
37 sähkötekninen teollisuus	725	-3,7	-9,3
38 kulkuneuvoteollisuus	1767	0	2,7

TUKKUHINTAINDEKSI (1949=100)

	2001	Kuukausi- muutos %	Vuosi- muutos %
	Helmi- kuu		
Kokonaisindeksi	1709	-0,1	3,1
Kotimaiset tavarat	1768	0	3,8
Tuontitavarat	1519	-0,5	2,2
Tavararyhmät (SITC)			
0 Elintarvikkeet	1262	-1,4	0,8
3 Polttoaineet, kaasu, sähkö, lämpö	1952	1,5	5,1
31a kivennäispolttoaineet ja -öljyt	2930	1,2	4,3
31b kaasu, sähkövirta ja lämpö	1262	1,6	5,7
5 Kemian teollisuuden tuotteet	1336	-0,9	5,8
68 Epäjalot metallit	1402	-1,2	3,6
7 Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	1892	-0,5	-0,4
71 koneet ja laitteet, ei sähkökoneet	3201	0,7	2,1
72 sähkökoneet, -laitteet ja -tarv.	665	-2,6	-6,9
73 kuljetusneuvot	2127	0,4	4,4

	TUONTIHINTAINDEKSI (1995=100)			VIENTIHINTAINDEKSI (1995=100)		
	2001 Helmikuu	Kuukausi- muutos %	Vuosi- muutos %	2001 Helmikuu	Kuukausi- muutos %	Vuosi- muutos %
Kokonaisindeksi	108,8	-0,7	1,7	102,3	-0,5	4,2
Energiatuotteet	189,4	-0,6	2,7			
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	97,2	-0,7	2,7	108,8	-0,4	8,4
Kestokulutustavarat	103,4	0,2	1,1	93,9	0,1	0,7
Muut kulutustavarat	104	-0,9	0	108,9	-0,2	2,2
Investointitavarat	104,6	-0,7	0,7	86,4	-1,7	-3,2
Tavararyhmät (NACE-TOL)						
01 Maataloustuotteet	99,9	-3,9	0,5			
02 Metsätaloustuotteet	101,3	0,5	6,9			
C <i>Mineraalit</i>	172,9	0,3	0,9			
D <i>Teollisuustuotteet</i>	102,9	-0,8	2	102,2	-0,5	3,9
DA Elintarvikkeet, juomat ja tupakka	105,6	-0,5	-0,4	110,1	-0,8	-1,2
DB Tekstiilit ja vaatteet	99,6	-0,8	2,2	99,1	-0,4	2,3
DD Puutavara ja -tuotteet				93,4	0,3	2,2
21 Selluloosa, paperi ja paperituotteet	97,3	-0,7	8,4	115,8	-0,1	9,8
232 Öljytuotteet	208,1	-4,7	6,4			
DG Kemikaalit ja kemialliset tuotteet	102,7	-1,5	6,3	110,2	-0,1	4,7
DH Kumi- ja muovituotteet	96,8	0,3	1,3	108	1,5	7,4
DI Ei-metalliset mineraalituotteet	105,7	0,3	2,1	132,2	0,7	17,7
27 Perusmetallit	109,9	-0,6	-0,9	101,7	-3,5	8
271 rauta, teräs ja rautaseokset	111,6	0	3,9	98,1	-1,1	17,9
274 muut kuin rautametallit	110	-2,1	-9,4	111,9	-0,4	-2,1
28 Metallituotteet	106,5	1,1	6,2	94,2	1,2	5,6
DK Koneet ja laitteet	114,1	0,3	1,6	112,1	0,9	2,1
DL Sähkötekn. tuotteet ja optiset laitteet	75,7	-1,8	-3,3	68,2	-4,1	-9,1
DM Kulkuneuvot	126,9	0,5	5,4	103,5	-0,2	2,7

	TEOLLISUUDEN TUONTAJAHINTAINDEKSI (1995=100)			KOTIMARKKINOIDEN PERUSHINTAINDEKSI (1995=100)			TUUKUHINTAINDEKSI (1995=100)		
	2001 Helmikuu	Kuukausi- muutos %	Vuosi- muutos %	2001 Helmikuu	Kuukausi- muutos %	Vuosi- muutos %	2001 Helmikuu	Kuukausi- muutos %	Vuosi- muutos %
Kokonaisindeksi	106,4	0,0	4,0	107,8	-0,3	3,2	108,0	-0,1	3,2
Kotimaiset tavarat				107,8	-0,1	3,8	107,8	0	3,7
Tuontitavarat ¹⁾				107,9	-0,7	1,7	108,3	-0,4	2,1
Käyttötarkoitus									
Energiatuotteet	114,5	2,2	6,3	127,8	1,5	5,3	129,6	1,4	5,0
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	104,8	-1,0	7,5	102,4	-1,0	4,7	102,0	-0,9	4,9
Kestokulutustavarat	117,3	1,2	3,0	107,6	0,5	1,8	107,3	0,4	1,6
Muut kulutustavarat	103,3	-0,7	0,8	102,8	-0,8	0,6	103,9	-0,4	1,3
Investointitavarat	100,5	-0,6	-2,0	107,4	-0,2	1,8	101,8	-0,6	-0,6
Tavararyhmät (NACE-TOL)									
01 Maataloustuotteet				95,8	-3,5	-0,4	97,5	-3	0,5
02 Metsätaloustuotteet				117,5	-0,7	3,2	111,1	1	5,2
C <i>Mineraalit</i>	111,2	0,1	2,7	160,9	0,3	1,2	155,8	-0,4	1,9
D <i>Teollisuustuotteet</i>	106,6	-0,5	3,6	104,7	-0,6	3,0	106,1	-0,4	3,0
DA Elintarvikkeet, juomat ja tupakka	101,6	-0,8	1,2	102,0	-0,8	0,9	104,5	-0,3	1,7
DB Tekstiilit ja vaatteet	100,5	-0,8	-1,3	95,6	-0,8	1,0	95,5	-0,8	1,0
DD Puutavara ja puutuotteet	98,6	0,1	0,3	98,3	0,1	1,6	98,3	0,1	1,5
21 Selluloosa, paperi ja paperituotteet	109,6	-2,9	16,3	107,9	-2,7	15,3	108,3	-2,7	15,4
22 Kustannus- ja painotuotteet	109,3	0,0	1,5	109,9	0,0	1,4	109,1	0	1,4
232 Öljytuotteet	181,7	3,3	8,5	188,7	0,8	7,9	153,2	1,4	5,4
DG Kemikaalit ja kemialliset tuotteet	108,8	0,4	7,3	105,0	-0,7	6,8	104,6	-0,7	6,9
DH Kumi- ja muovituotteet	102,1	0,1	1,5	98,9	0,2	1,4	98,6	0,2	1,5
DI Ei-metalliset mineraalituotteet	108,6	-0,4	-0,1	107,8	-0,2	0,5	107,8	-0,2	0,5
27 Perusmetallit	97,7	-1,2	6,3	102,0	-1,0	3,4	102,0	-1	3,4
271 rauta, teräs ja rautaseokset	97,8	-3,2	6,7	102,3	-2,1	5,6	102,3	-2,1	5,6
274 muut kuin rautametallit	95,7	1,3	6,9	101,8	-0,3	-1,3	101,7	-0,3	-1,3
28 Metallituotteet	113,5	0,3	4,6	111,4	0,5	5,0	111,4	0,5	5,0
DK Koneet ja laitteet	115,3	0,9	2,6	114,5	0,6	2,1	114,3	0,6	2,1
DL Sähkötekniset tuotteet ja optiset laitteet	77,6	-3,5	-10,9	75,4	-2,3	-5,9	75,4	-2,3	-5,9
DM Kulkuneuvot	113,0	0,8	2,9	124,1	0,5	4,9	118,5	0,4	3,8
E Sähkö, kaasua, lämpö ja vesi	105,4	2,0	5,8	104,9	2,0	5,1	108,7	2,0	4,9

	TUUKUHINTAINDEKSI													
	1997	1998	1999	2000	2001	2001	2001	2001	2001	2001	2001	2001	2001	
				IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
Indeksi (1949=100)	1601	1577	1573	1663	1690	1695	1703	1713	1746	1750	1754	1727	1712	1709
Indeksi (1995=100)	100,9	99,6	99,4	105,1	106,8	107,1	107,6	108,2	110,3	110,5	110,8	109,1	108,2	108,0
Vuosi muutos, %	1,6	-1,3	-0,2	7,1	8,7	8,6	8,0	8,2	9,6	9,7	8,8	6,0	4,5	3,2

Tuontihinnat laskivat helmikuussa

Tuontihinnat laskivat Tilastokeskuksen mukaan tammikuusta helmikuuhun 0,7 prosenttia. Tuontihintojen lasku johtui pääosin sähköteknisten tuotteiden, öljytuotteiden, peruskemikaalien ja maataloustuotteiden halpenemisesta.

Tuontihinnat olivat helmikuussa 1,7 prosenttia korkeammat kuin vuotta aiemmin. Viime vuoden helmikuusta nousivat erityisesti kivihiilen, puutavaran ja puutuotteiden, kulku-neuvojen sekä tupakkatuotteiden hinnat.

Vientihinnat laskivat tammikuusta helmikuuhun 0,5 prosenttia. Lasku aiheutui pääasias-sa sähköteknisten tuotteiden, perusmetallien ja selluloosan halpenemisestä. Viime vuoden helmikuusta vientihintaindeksi nousi 4,2 prosenttia.

Lähde: Tuottajaindeksit 2001, helmikuu. Tilastokeskus

Majoitusliikkeissä vilkasta tammikuussa

Matkailijat yöpyivät tammikuussa Suomen majoitus-

liikkeissä 956 000 kertaa, mikä oli 17 prosenttia enemmän kuin viime vuoden tammikuussa. Ulkomaalaisten yöpymisiä kirjattiin peräti 28 prosenttia ja kotimaisten matkailijoiden yöpymisiä 12 prosenttia viimevuotista enemmän.

Venäläiset olivat odotetusti tammikuussa ulkomaisista yöpyjistä ylivoimaisesti kärjessä 121 000 yöpymisvuorokaudella, mikä oli 46 prosenttia viimevuotista enemmän. Saksa oli toisena 29 000:lla yöpymisellä, lisäystä oli 6 prosenttia. Japanilaiset ja ranskalaiset ylättivät yöpymisten voimakkaalla kasvulla. Japanilaisten yöpymisiä kirjattiin majoitusliikkeissä tammikuussa 70 prosenttia enemmän ja ranskalaisien yöpymisiä 66 prosenttia enemmän kuin viime vuoden tammikuussa. Hollantilaisten yöpymiset lisääntyivät lähes neljänneksen ja brittien sekä norjalaisten yöpymiset noin viidenneksen viime vuoden tammikuuhun verrattuna. Ulkomaisten matkailijoiden suosiossa oli erityisesti Uusi-maa ja Lappi.

Hotellihuoneiden käyttöaste oli tammikuussa 44,6 prosenttia. Vuotta aiemmin se oli 40,5 prosenttia. Huoneiden käyttöaste oli korkein Uudellamaalla

(52,3 %) ja Keski-Suomessa (51,2 %). Jämsässä hotellihuoneista oli käytössä 75,5 prosenttia ja Rovaniemellä 70,9 prosenttia. Helsingin hotellien käyttöaste oli 58,6 prosenttia.

Hotellihuoneen toteutunut keskihinta oli tammikuussa 442 markkaa vuorokaudelta, kun se vuotta aiemmin oli 423 markkaa.

Tilastokeskuksen majoitus-tilastoon sisältyvät majoitusliikkeet, joissa on vähintään kymmenen huonetta, mökkiä tai matkailuvaunupaikkaa.

Lähde: Matkailutilasto 2001, tammikuu. Tilastokeskus

Tieliikenteessä kuoli helmikuussa 29 ihmistä

Tieliikenteessä sattui helmikuussa 333 henkilö-vahinkoon johtanutta onnettomuutta. Niissä kuoli 29 ja loukkaantui 467 ihmistä. Kuolleita oli 3 enemmän ja loukkaantuneita 141 vähemmän kuin vuoden 2000 helmikuussa.

Helmikuun tieliikenteessä kuolleista 19 oli liikkeellä henkilöautolla ja 3 linja-autolla. Lisäksi kuoli 4 jalankulkijaa ja 3 moottorikelkkailijaa. Kuolleista 17 oli miehiä ja 12 naisia.

Lähde: Tilastokeskuksen liikennetilastot

REKISTERÖIDYT UUEDET AUTOT				
	2001 Helmikuu	Vuosi- muutos	2001 Tammi- helmikuu	Vuosi- muutos
		%		%
Autot yhteensä	9613	-27,7	24195	-26,2
Henkilöautot	8313	-29,4	20860	-28,3
Pakettiautot	842	-19,3	2289	-13,7
Kuorma-autot	435	0,7	969	2,2
Linja-autot	23	-39,5	77	-3,8

MAJOITUSTOIMINTA				
	2001 Tammikuu	Vuosi- muutos	2000 Tammi- joulukuu	Vuosi- muutos
		%		%
Yöpymiset hotelleissa	893014	18,0	12715637	4
ulkomalaisia	313973	27,9	3481558	9,1
Hotellihuoneiden käyttöaste, %	44,6	4	49,2	-0,2

VÄESTÖN MUUTOKSET

	1999	1999	1999	2000*				
	1.-4. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1-4. nelj.
Elävänä syntyneet	57574	15078	13293	14280	14620	14585	13245	56730
Kuolleet	49345	11625	12123	13969	11930	11744	11664	49307
Syntyneiden enemmitys	8229	3453	1170	311	2690	2841	1581	7423
Maahan muuttaneet	14744	4366	3392	3497	4251	5166	3916	16830
Maasta muuttaneet	11966	3771	2572	2972	3055	5324	2940	14291
Nettomaahanmuutto	2778	595	820	525	1196	-158	976	2539
Väestön kokonaismuutos ¹⁾	11656	4210	2152	836	3886	2683	2557	9962

*ennakkotieto

¹⁾ Sisältää rekisterikorjaukset

VÄKILUKU

	1995	1996	1997	1998	1999	1999	2000	1999	2000	1999	2000
						3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.
Ajankohdan lopussa, 1 000 henkeä	5117	5132	5147	5160	5171	5169	5171	5172	5176	5179	5181

Kun katsomme kuviota, yhdistämme mielessämme samat värit samaan ryhmään kuuluviksi. Niinpä kannattaakin katsoa, että värit tai sävyt eivät ole ristiriidassa esitettävän asian kanssa (*Kuuselan kuviot*).

Edmund Halley katseli taivaalle ja löysi komeetan, mutta hän laski myös kuolleita ja ennakoï elämän pituutta (*Väestötieteen salat*).

Silläkin on väliä, mihin väliin haastattelut pannaan (*Melkas*).

Kuuselan kuviot

Minne nuolet osoittavat?

Kuviossa kaikkien 'nuolien on osoitettava samaan suuntaan', Stephan Kosslyn toteaa kirjassaan (*Kosslyn S.M: Elements of Graph Design. W.H. Freeman & Co., 1994*). Tällä hän tarkoittaa, että myös kuvion kaikkien yksityiskohtien on tuettava tai korostettava kuvion sanomaa tai ainakaan ne eivät saa olla ristiriidassa sanoman kanssa.

Viime aikoina silmiini on monta kertaa tarttunut kuvion I tapainen esitys, jossa esitetään joidenkin asioiden tai ilmiöiden muutosta muutaman vuoden ajalta. Jos kuvion rakennetta

erittelee, voisi sanoa, että siinä asia esitetään ikään kuin paneeleissa, joissa kussakin on yksi lyhyttä aikasarjaa esittävä kuvio. Sinänsä esitystapa on hyvä, mutta värien tai sävyjen käyttö siten kuin kuviossa I on tehty on ristiriidassa esitettävän asian kanssa. Ongelmana on, että värien käyttö saa meidät ensin vertaamaan esitettäviä asioita eli A:ta, B:tä, C:tä ja D:tä erikseen vuonna 1998, 1999 ja 2000, eikä A:n, B:n, C:n ja D:n kehitystä aikasarjana. Vasta pienen tutkiskelun jälkeen kuvion sanoma selkiää, mutta silti mieleen jää pieni epäily, mitä kuvion tekijällä on ollut mielessään.

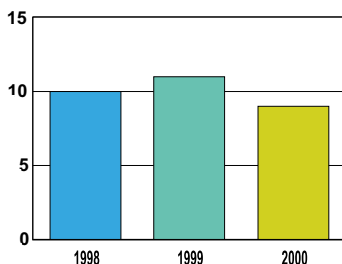
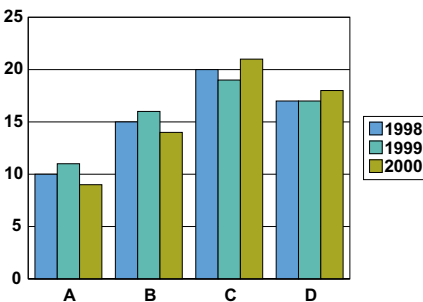
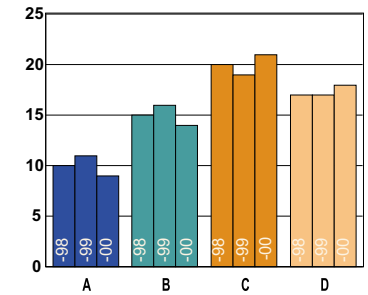
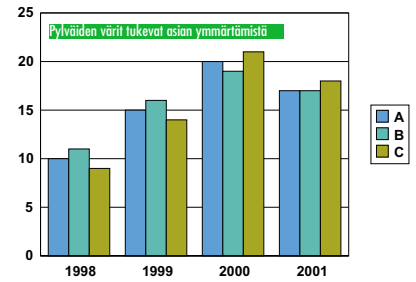
Äärimmillään tämä sama ongelma on kuviossa 2, joka sekään ei ole aivan harvinainen. Siinä yksittäisen aikasarjan pylväät ovat eri sävyisiä ikään kuin ne esittäisivät eri asiaa. Tällaista kuviota katsellessa ihmettelee, mitähän sitä tehtäessä on ajateltu.

Jos todella tavoitteena olisi verrata A:ta, B:tä, C:tä ja D:tä vuonna 1998, 1999 ja 2000, olisi kuvio 3 korostanut tätä tilannetta eikä sen tulokinnassa olisi ollut ongelmia. Tarkoitus kui-

tenkin kuvion I kaltaisessa tilanteessa yleensä on esittää ilmiön A kehitystä eri vuosina, ilmiön B kehitystä eri vuosina jne. Tämän asian esittämisessä kuvio 4 on havainnollisempi.

Aikasarja on jatku- mo eli se esittää yhden asian tai ilmiön kehitystä ajan suhteen. Näin ollen ei ole mitään perustetta sävyttää sarjaa esittäviä pylväitä eri lailla. Itse asiassa eri sävyjen käyttö on ristiriidassa ilmiön jatkumoluonteen kanssa ja siten vaikeuttaa kuvion ymmärtämistä. Kosslyn selittää asian siten, että emme havainnoi maailmaa mekaanisesti kameran lailla, vaan analysoimme kaikkea näkemäämme enemmän tai vähemmän alitajuisesti. Tulkitsemme mielessämme kuvion jokaisen yksityiskohdan tiettyjen suhteellisen yleisten periaatteiden mukaan.

Nyt käsillä olevassa esimerkissä vaikuttaa muun muassa se, että tulkitsemme samanlaisten kohteiden kuuluvan yhteen. Esimerkiksi näemme jonon *** kahtena ryhmänä, emme yhtenä tai kuutena. Värit ja sävyt toimivat samalla tavalla yhdistämme mielessämme automaattisesti sa-

Kuuselan kuviot kiteytyivät kirjaksi

Vesa Kuuselan **Tilastografiikan perusteet** on alansa ensimmäinen oppikirja suomen kielellä. Kirjassa esitellään eri kuviotyyppejä, niiden rakennetta, ominaisuuksia ja erilaisia käyttöalueita. Kirja kertoo myös miten kuvia on oppii lukemaan oikein ja miksi kuviot usein valehtelevat.

Hinta 186 mk. Kustantaja Edita Oy.

Myynti: kirjakaupat ja Tilastokeskuksen myyntipalvelu, puhelintilaukset: (09) 1734 2011, sähköposti: myynti.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

Väestötieteen salat

Malthus – aikaansa edellä?

Samaan aikaan kun John Graunt (Kangaskauppias – väestötieteen isä, ks. Tietoaika 3/2001) tutki kuolleiden luetteloita, kiinnostuivat myös hänen kollegansa tutki- maan samoja luetteloita. Yksi näistä henkilöistä oli William Petty (1623–1687), joka oli John Grauntin neuvonantaja lääketieteellisissä asioissa ja on jopa väitetty, että osa Grauntin tutkimuksista onkin Pettyn kirjoittamia.

... jos nykyinen trendi jatkuu, niin ...

William Petty tutki muun muassa eri kaupunkien – kuten Lontoon, Pariisin ja Rooman – väestömääriä ja oivalsi, että tulevaisuuden väestönkehitystä voidaan tutkia menneen kehityksen perusteella eli "... jos nykyinen trendi jatkuu, niin...". Noista ajoista lähtien onkin yritetty väestöennusteiden luotettavuut-

ta parantaa mitä mielikuvituksellisimmilla keinoilla – kuitenkin siinä onnistumatta.

Väestötutkimuksen alkuajat olivat pitkälti kuolevuuden tutkimusta. Toisaalta sen ymmärtää, sillä tuon ajan ihmisille kuolema oli jokapäiväinen ilmiö. Vastasyn- tyneiden lasten kuolevuus oli korkea ja kulkutaudit verottivat usein väestöä. Näin kuolleiden luettelot saivat yhä enemmän ihmiset kiinnostumaan tämän ilmiön tutkimisesta.

Edmund Halley – pyrstötähti ja elinajanodote

Edmund Halley (1656–1742) tuli kuuluisaksi löytämällä omaa nimeään kantavan pyrstötähden. Monien ansiokkaiden tähtitieteellisten ja geografisten havaintojen ja laskelmien lisäksi hän tutki kuolleiden luetteloja Breslaussa (nykyisin puolalainen kaupunki Wrocław).

Mauri Nieminen

- väestötieteilijä, väestötilastojen asiantuntija
- opettanut väestötiedettä Helsingin yliopistossa, eri kesäyliopistoissa ja Tilastokeskuksessa
- työskennellyt Afrikassa ja osallistunut lukuisiin kansainvälisiin konsulttitehtäviin

Vesa Kuusela

- tilastotieteilijä, tilastografiikan asiantuntija
- vuosien kouluttajakokemuksista Turun yliopistosta ja Tilastokeskuksesta
- kirjoittanut ensimmäisen suomenkielisen kirjan tilastografiikan perusteista

Nämä luettelot olivat täydellisempiä kuin Lontoossa käytössä olleet, sillä niihin oli merkitty myös kuolleen ikä ja sukupuoli. Halley laskikin tästä aineistosta elinajanodotteen ensimmäistä kertaa käyttäen apunaan ikäryhmittäisiä kuolevuuslukuja. Tuoloin vastasyntyneen elinajanodotteen tulo tuli 30 vuotta!

1700-luvulla kiinnostus väestötietojen kohtaan kasvoi. Preussilainen pappi Johann Peter Süssmilch (1707–1767) julkaisi vuonna 1741 kirjan Jumalainen järjestyks, jossa hän osoitti säännönmukaisuuksia tutkiessaan eri vuosien väestörakennetta sekä syntyvyys- ja kuolevuuslukuja.

Süssmilchin ajatukset vaikutti paljon Ruotsi-Suomen väestötilastojen keruun aloittamiseen, joita alettiin säännöllisesti kerätä väestötilastoja vuodesta 1749 alkaen. Tiedot kerättiin kirkon ylläpitämistä luetteloista. Myös muualla Euroopassa alettiin kiinnostua muusta kuin kuolleiden luetteloiden tutkimisesta.

Malthus – tuhon profeetta

Kun John Graunt on tuttu väestötieteilijöiden supeassa joukossa, niin Malthuksen nimi tuo monille mieleen huolen tulevasta väestönkehityksestä ja ravinnon riittävydestä maapallolla.

Vuonna 1798 englantilainen pappi Thomas Malthus (1766–1834) julkaisi teoksen *An Essay on the Principle of Population as It Affects the Future Improvement of Society, with Remarks on the Speculations of Mr. Godwin, M. Condornet, and other Writers*. Kirjoitus oli suunnattu henkilöille, jotka suhtautuivat optimistisesti yhteiskunnan tulevaan kehitykseen. Malthus näki tulevaisuudessa uhkakuvia.

Kuuluisin Malthuksen esittämistä väitteistä oli, että väestö kasvaa geometrisesti (1, 2, 4, 8, 16, 32, ...) mutta ravinnon tuotanto vain aritmeettisesti (1, 2, 3, 4, 5, ...). Näin joka vuosi on jaettava yhä vähemmän ravintoa henkilöä kohti.

Malthus vastusti köyhäinholitolakia – tuon ajan toimeentulotukea. Kun väestö kasvaa hallitsemattomasti ja vanhemmat eivät pysty elättämään lapsiaan, niin hänen mukaansa ”*Luonnon suuressa juhlassa ei ole hänellä va- paata sijaa. Luonto käskee hänen mennä ja panee käskynsä nopeasti täytäntöön, ...*”. Tuon lausuman jälkeen ei ole maailmasta puuttunut henkilöitä, joiden mielestä köyhyys on jokaisen omaa syytä.

Vaikka Malthus näki kurjuutta ympärillään, hän vastusti syn- tyvyyden säännöstelyä. Lisäksi listalle kuuluivat prostituution, seksuaalisen poikkeavuuden, abortin ja aviorikoksen vastusta- minen.

Historia on todistanut osan Malthuksen ajatuksista todeiksi. Väestönkasvu syö monissa mais- sa taloudellisen kehityksen edel- lytykset. Malthuksen ajoista kuilu rikkaiden ja köyhien välillä on yhä syventynyt – eikä loppua näy. Kun ravinnon tuotantoa teollistuneissa maissa vähennetään ylijarjonnan vuoksi, niin useissa kehitysmaissa ei ruokaa riitä kuin osalle väestöstä.

Malthuksen kirjoittaman *An Essay on the Principle of Population...* voi lukea osoitteessa www.ac.wvu.edu/~stephan

Tule oppimaan kursseille:

Saat perusvalmiuksia hyvän haastattelu- ja kyselytutkimuksen tekemiseen sekä sujuvien lomakkeiden laadintaan **Miten teen hyvän tiedonkeruulomakkeen -kurssilla 8.5.2001**. Kurssilla käsitellään tutkimusprosessin vaiheita, tiedonkeruumenetelmän valintaa, haastattelu- ja postikyselytutkimuksen periaatteita ja lomakkeen laadinnan lähtökohtia. Tutustu kurssin esittelyyn Internetissä: www.tilastokeskus.fi/koulu- tus tai tilaa esite puhelimitse: (09) 1734 3681.

Tiedonkeruumenetelmä vaikuttaa haastatteluvastauksiin

Sekä Ruotsin että Suomen Tilastokeskusten kuluttajabarometrien tulokset muuttuivat vuoden 2000 alussa optimistiseen suuntaan. Tulokset merkitsivät, että kotitalouksien tulevaisuuden näkymät kehittyivät hyvään suuntaan. Optimismin lisääntyi Ruotsissa runsaalla kolmanneksella ja Suomessa runsaalla neljänneksellä.

Osa muutoksesta on todennäköisesti ollut todellista, mutta osa saattaa perustua molempien tutkimusaineistojen tiedonkeruuympäristön vaihtamiseen. Sattumalta tiedonkeruussa tapahtui molemmissa maissa yhtäaikaista samankaltaisia muutoksia.

Aikaisemmin kotitalouksien hankintasuunnitelmia ja taloustilannetta selvittävän kuluttajabarometrin haastattelut tehtiin molemmissa maissa tilastoviraston työvoimatutkimuksen jatkona. Vuoden vaihteen jälkeen Ruotsin barometrin tiedot kerättiin uuden, monenlaista tiedonkeruuta sisältävän puhelinhaastattelututkimuksen alussa. Suomessa kuluttajabarometri yhdistettiin kerättäväksi Tilastokeskuksen matkailututkimuksen kanssa. Myös Suomessa barometrin kysymykset aloittavat haastattelun.

Menetelmän vaikutus haastattelun tuloksiin voi välittyä

montaa kautta. Yliaktuaari Pertti Kangassalo Tilastokeskuksesta listaa kolme tapaa, jotka ovat Suomessa voineet vaikuttaa:

- 1) kontekstivaikutus, vakioitujen kysymysten esittämysympäristö muuttui vähemmän "synkäksi"
- 2) paneelivaikutus, aikaisempi otos oli paneeli, nyt käytetään joka kerralla itsenäistä otosta
- 3) haastattelijavaikutus: työvoimatutkimuksen tietoja keräsivät Tilastokeskuksen kokeneet kenttähaastattelijat, uudessa ympäristössä tietoja kerätään nuorten puhelinhaastattelijoiden voimin.

Suomessa tiedonkeruumenetelmän muutoksen vaikutuksia arvioitiin koetutkimuksella jo etukäteen. Selvityksen perusteella voi arvioida, että ehkä noin kolmannes vuodenvaihteen 1999/2000 optimismin lisäyksestä johtui menetelmästä. Kaksi kolmannesta muutosindikaattorin arvon noususta olisi siis todellista.

Ruotsissa tuotiin vahvasti esille sellaista tulkintaa, että muutoksen on aiheuttanut kontekstivaikutus. Siellä korostettiin, että työvoimatutkimuksen kysymykset virittävät vastaajat pessimistiseen mielentilaan, mm. monien työttömyyttä koskevien kysymysten takia. Kuluttajabarometrin uudessa tutkimuskokonaisuudessa tällaisia pessimismien virittäjiä ei esiinny.

Kontekstivaikutuksia on mahdotonta välttää. Haastattelututkimus on erittäin herkkä instrumentti varsinkin, kun mitataan erilaisia mielialatekijöitä, joilla ei ole mitään selvää vertailukohtaa todellisuudessa. Tutkimuskokonaisuuden muuttuminen vaikuttaa tuloksiin vaikka kysymykset pysyisivätkin samoina. Erityisen suuri ongelma on silloin, kun useita tiedonkeruita yhdistetään samaan nippuun.

Kuluttajabarometri

Kuluttajabarometri kuvaa kotitalouksien kulutusaikomuksia ja talouden tilaa. Sen avulla ennakoidaan kuluttajasektorin käyttäytymistä ja kotimaisen kulutuksen kehittymistä. Esimerkiksi nyt kun viennin veto on hiipumassa, toivotaan että kotimainen kysyntä kompensoisi sen vaikutuksia. Siksi kuluttajabarometrin tuloksia seurataan tarkoin.

Kuluttajabarometrin tuloksia kuvataan ns. luottamusindikaattorin avulla. Luottamusindikaattori on viiden kysymyksen saldolukujen keskiarvo:

- Millainen on oma taloudellinen tilanteenne nyt verrattuna tilanteeseen 12 kk sitten?
- Millainen on oma taloudellinen tilanteenne 12 kk kuluttua verrattuna nykyiseen?

- Millainen on Suomen taloudellinen tilanne nyt verrattuna tilanteeseen 12 kk sitten?
- Millainen on Suomen taloudellinen tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyiseen?
- Onko ajankohta otollinen kestotavaroiden ostamiseen?

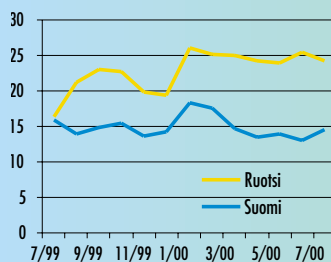
Neljässä ensimmäisessä kysymyksessä vastaaja valitsee viidestä vastausvaihtoehdosta:

- paljon parempi
- hieman parempi
- samanlainen
- hieman huonompi
- paljon huonompi

Viidenteen kysymyksen vastataan: ostaminen on edullista, ei kumpaakaan, ostaminen on epäedullista.

Saldoluku lasketaan vähentämällä myönteisten vastausten prosentiosuudesta kielteisten vastausten osuus. Vähennyslaskussa äärivaihtoehdot saavat painon 1 ja lievemät vaihtoehdot painon 0,5. Saldoluvun periaatteellinen vaihteluväli on siten -100:sta+ +100:aan. Mitä optimistisempia vastaajat ovat sitä suurempia saldoluvut ovat.

Kuluttajien luottamusindikaattori Ruotsissa ja Suomessa vuosien 1999 ja 2000 vaihteessa

Tiedon keruun kontekstista tiedon käyttäjää informoidaan liian harvoin, joskin viime aikoina

tähän on alettu kiinnittää enemmän huomiota.

Tule oppimaan kurssille:

Saat perusvalmiuksia taloudellisten ilmiöiden tilastolliseen kuvailuun, selittämiseen, ennustamiseen ja kontrollointiin **Ekonometri-an perusteet -kurssilla 9.–10.5.2001**. Kurssilla opit oikeaoppisen ekonometrisen mallin rakentamismallin, dynaamisten ekonometristen mallien estimointia ja testausta sekä mallien avulla tapahtuvaa ennustamista. Tutustu kurssin esittelyyn Internetissä: www.tilastokeskus.fi/koulutus tai tilaa esite puhelimitse: (09) 1734 3681.

Economic portrait of the European Union 1999

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden taloudellinen muutokuva

Julkaisussa (195 sivua) esitetään Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden tärkeimmät makrotaloudelliset rakennetiedot ja talouden kehitys viime 10-vuotiskaudella havainnollisesti ja yhdenmukaisin käsittein.

Aiheita ovat mm. EU:n asema kansainvälisessä taloudessa, EU-maiden elinkeinorakenne, kotitalouksien ja kulutuksen rakenne, julkinen talous, väestö ja työmarkkinat sekä rahamarkkinoiden toiminta. Uusimmat rakennetiedot ovat pääosin vuodelta 1999.

Kaikki tiedot perustuvat EU-maiden kansantalouden tilinpidon yhdenmukaiseen ESA 95 -järjestelmään. Tiedon toimittaja ovat olleet jäsenvaltioiden kansalliset tilastolaitokset.

Julkaisun hinta on 30 euroa (+alv)

Tilaukset ja lisätietoja:

Eurostat DataShop Helsinki
Tilastokirjasto
PL 2 B
00022 Tilastokeskus
puh. (09) 1734 2221
faksi (09) 1734 2279

s-posti: datashop.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

internet: www.tilastokeskus.fi/tk/kk/datashop.html

TIETOAJAN PALVELUKORTTI

postita ilmaiseksi, faksaa (09) 1734 2354 tai soita (09) 1734 2531

Tilaan Tietojan

☐ kestopilauksena	350 mk/12 numeron
☐ vuositilauksena	410 mk/12 numeron
☐ irtonumero	39 mk/nro
☐ edellisvuosien irtonumero	30 mk/nro
☐ ilmainen näyttenumero tuttavalleni:	

Nimi _____

Osoite _____

Postinro ja -toimipaikka _____

Puhelin _____

Tilaan Tietojan kuvia A4-koossa

☐ musta-valkokopioina	_____ kpl	65 mk/kpl + alv 22 %
(perushintaan 5 oaperikopiota)		
☐ värinkoiona	_____ kol	65 mk/kol + alv 22 %
☐ musta-valkokalvona	_____ kol	100 mk/kol + alv 22 %
☐ värikalvona	_____ kpl	150 mk/kpl + alv 22 %

Numerosta _____

Sivulta _____

Aiheesta _____

Yhteystietoni/Osoitteenmuutos ___ / ___ 20 ___ alkaen

Vanha osoitteeni:

Nimi _____

Osoite _____

Postinro ja -toimipaikka _____

Asiakasnumero _____

Uusi osoitteeni:

Nimi _____

Osoite _____

Postinro ja -toimipaikka _____

Puhelin _____

00003 Helsinki

Sopimus 00022/710

VASTAUSLAHTY

Tietojen / 3A

 Tilastokeskus

Tieto
keskus
maksaa
postimaksun

.A215

00022 Tilastokeskus
p. (09) 17 341,
ohivalinta (09) 1734...
faksi p. (09) 1734 2750
www.tilastokeskus.fi

Tietopalvelu, tiedustelut

Tilastokirjasto:
p. (09) 1734 2220,
faksi (09) 1734 2279

Julkaisujen myynti:

p. (09) 1734 2011
(ympäri vuorokauden),
faksi (09) 1734 2474

Aluepalvelutoimistot:

Oulu, p. (08) 537 2046
faksi (08) 537 2047
Seinäjoki, p. (06) 414 4539,
faksi (06) 423 3696

Tampere, p. (03) 3141 5900,
faksi (03) 3141 5950
Turku, p. (02) 274 3430,
faksi (02) 274 3440